

jamk

Lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen Suomessa

Nea Jäntti

Opinnäytetyö, AMK
Joulukuu 2023
Sosionomin tutkinto-ohjelma

Jäntti, Nea

Lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen Suomessa

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Joulukuu 2023, 66 sivua

Sosionomin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Jopa 75 % suomalaisista ovat jossain vaiheessa elämäänsä joutunut kokemaan lähisuhdeväkivaltaa. Lähisuhdeväkivalta on yhä laaja ongelma Suomessa, ja se koskettaa ilmiönä monia. Lähisuhdeväkivallalla on ollut todistetusti merkittäviä vaikutuksia sekä yksilö-, yhteisö- sekä yhteiskuntatasolla. Lähisuhdeväkivalta on myös tuoreen tutkimuksen mukaan koronaviruspandemian aikana lisääntynyt, sillä avun hakemisen prosesseissa on esiintynyt haasteita peruspalveluiden ruuhkautumisen ja niiden supistamisen vuoksi.

Opinnäytetyössä käsiteltiin lähisuhdeväkivallan ehkäisemistyötä Suomessa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta ilmiöstä sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten keskuudessa. Sen avulla haluttiin selvittää, millaisia erilaisia väkivallan ehkäisemisen keinoja Suomessa käytetään ja mitkä eri tahot osallistuvat lähisuhdeväkivallan ehkäisemistyöhön. Teoksessa kartoitettiin erilaisia väkivallan ehkäisytyössä käytössä olevia menetelmiä, työvälineitä ja toimintamalleja, sekä väkivaltatyöhön osallistuvia julkisen- ja kolmannen sektorin toimijoita.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Aineisto kerättiin systemaattista tietokantahakua ja manuaalista hakumenetelmää hyödyntäen. Opinnäytetyöhön valittu tutkimusaineisto analysoitiin teemoittelu-menetelmän avulla. Opinnäytetyön tulosten perusteella väkivallan ehkäisytyössä merkittävimpiä vaiheita olivat väkivallan tunnistaminen, puheeksi ottaminen, sekä asiakkaan palveluohjaus. Suomessa väkivaltaa ehkäistiin katsauksen mukaan kaikilla ehkäisyn tasoilla: primääri-, sekundääri- ja tertiääritasolla. Väkivaltaa ehkäistiin teoksen perusteella Suomessa eri seulonta- ja kartoitusvälineiden, puheeksiottoa tukevien välineiden ja menetelmien ja toimintamallien avulla, sekä ilmiöstä tiedottamisen ja kouluttamisen näkökulmasta. Merkittäviä ehkäisevän väkivaltatyön elementtejä olivat tunnistamisen, puheeksioton ja palveluohjauksen lisäksi myös väkivallan asianmukainen dokumentointi, asiakkaan tilanteen kartoittaminen, tuen tarpeen arviointi ja sen mukaisten palveluiden järjestäminen, sekä moniammatillinen yhteistyö.

Avainsanat (asiasanat)

lähisuhdeväkivalta, perheväkivalta, parisuhdeväkivalta, ehkäiseminen, ennaltaehkäiseminen, interventio, Suomi, Suomessa

Jäntti, Nea

Prevention of close relationship violence in Finland

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, December 2023, 66 pages

Bachelor of Social Services. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

Up to 75% of Finnish people have encountered at least once in their life experienced violence in their close relationships. Close relationship violence is still a massive issue in Finland, and it affects many as a phenomenon. Close relationship violence has proven effects to individuals, communities, and societies. Recent research has shown that Covid-19-pandemic has increased the quantity of close relationship violence, because of the accumulation and contracting of services.

The purpose of this bachelor's thesis was to chart the prevention of close relationship violence in Finland. It has been written to add knowledge on the subject among social- and healthcare professionals. It aimed to chart currently used methods for preventing violence and the operators executing violence prevention. Thesis was meant to demonstrate, what kind of different violence prevent methods, tools and procedures were used in Finland, and what kind of organizations were working towards a violence free Finnish society.

The thesis used narrative literature review as a methodological base. The literature reviews material was collected with systematic database research and manual research. The material for the review had been analyzed by forming common themes from the chosen literature. The review showed that there were three important phases in preventing violence: recognizing the violence, bringing up the topic with the client, and guiding the client to the services aimed for victims or perpetrators of violence. In Finland the prevention of violence had been implemented on the individual, communal and societal stages. Different screening-, charting-, disclosing-, informing- and educating methods, tools and procedures were in use in Finland. Documenting, evaluating the circumstances, assessing service needs, and providing the needed services, as well as multiprofessional cooperation were the key elements of violence prevention.

Keywords/tags (subjects)

interpersonal violence, close relationship violence, abuse, intimate partner violence, domestic violence, prevention, intervention, Finland

Sisältö

1	Johdanto	6
1.1	Opinnäytetyön tausta	6
1.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet	7
2	Lähisuhdeväkivalta ilmiönä	8
2.1	Lähisuhdeväkivallan muodot	8
2.2	Lähisuhdeväkivallan syyt ja riskitekijät	10
2.3	Lähisuhdeväkivallan oireet ja tunnistaminen	11
3	Väkivallan uhri	13
3.1	Sukupuolistunut väkivalta	13
3.1.1	Naisiin kohdistuva väkivalta.....	15
3.1.2	Miehiin kohdistuva väkivalta	16
3.1.3	Sukupuolivähemmistöihin kohdistuva väkivalta	17
3.2	Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta	18
3.3	Maahanmuuttajiin ja etnisiin vähemmistöihin kohdistuva väkivalta	19
3.4	Ikääntyneisiin ja vammaisiin kohdistuva väkivalta	20
4	Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön perusta	22
4.1	Ehkäisytyön määritelmä.....	23
4.2	Kansainvälisen ehkäisytyön periaatteet	24
4.3	Kansallisen ehkäisytyön periaatteet	26
5	Kirjallisuuskatsauksen toteutus	30
5.1	Tiedonhakuprosessi.....	32
5.1.1	Tietokannat.....	33
5.1.2	Aineiston valinta	35
5.2	Aineiston analysointi teemoittelun avulla	37
6	Opinnäytetyön tulokset	40
6.1	Väkivallan tunnistaminen.....	41
6.2	Väkivallan puheeksiotto	42
6.3	Tukemisen merkitys väkivaltatyössä.....	43
6.4	Moninaisten palveluiden merkitys väkivaltatyössä	44
7	Johtopäätökset	46
8	Pohdinta	47
8.1	Luotettavuus	49
8.2	Eettisyys.....	50

8.3 Uskottavuus.....	51
Lähteet	52
Liitteet	63
Liite 1. Tietokantahaku.....	63
Liite 2. Tutkimusaineisto	64

Taulukot

Taulukko 1: Aineiston keruun kuvaus	34
Taulukko 2: Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	36
Taulukko 3: Esimerkki teemoittelusta	38

1 Johdanto

1.1 Opinnäytetyön tausta

75% 16-74-vuoden ikäisistä suomalaisista on vähintään kerran elämänsä aikana kokenut lähisuhdeväkivaltaa. 44% prosenttia suomalaisista on kokenut väkivaltaa parisuhteessa, ja 65% on joutunut lähisuhdeväkivallan uhriksi lapsuudessaan. Vuositasolla 16-74-vuotiaista naisista 42 000 naista joutuu fyysisen parisuhdeväkivallan uhriksi, ja 230 000 naista kokevat parisuhteessaan henkistä väkivaltaa. Vuodessa vakavan fyysisen väkivallan uhreja on noin 9 000 naista, mutta terveydenhuollon rekistereissä vuosittain väkivaltadiagnooseja merkitään kuitenkin vain noin 800 henkilön kohdalle. Terveyspalveluihin hakeutuu parisuhdeväkivallasta aiheutuvien psyykkisten oireiden vuoksi vain pieni osa kaikista psyykkisesti oirehtivista naisista, joka viittaa joko heidän jääneen ammattiavun ulkopuolelle, tai heidän oireitaan ei terveydenhuollossa ole kyetty yhdistämään koettuun väkivaltaan. (Hietämäki, Hisasue, Laajasalo, Laitinen, Raitanen, Saari, Siltala & October 2022, 83.) Lähisuhdeväkivalta ei ole kuitenkaan alitunnistettu ilmiö ainoastaan terveydenhuollossa, vaan myös poliisin tietoon tulee vain pieni osa lähisuhdeväkivaltatilanteista. Tilastokeskuksen tilaston mukaan viranomaisten tietoon tulleiden lähisuhdeväkivaltatilanteiden määrä on kuitenkin lisääntynyt 7,9 % Suomessa vuoden 2022 aikana edellisvuoteen nähden. Vuoden 2022 aikana viranomaisille on tullut tietoon vain 11 800 lähisuhdeväkivallan uhria, joista 9 100 oli aikuisia ja 2 700 alaikäisiä lapsia. (Viranomaisten tietoon tulleet avopuolison tekemät perheväkivaltatapaukset lisääntyivät 21,2 % vuonna 2022, 2023.)

Maailmanlaajuisesti esiintynyt Covid-19-epidemia on Suomessa vaikuttanut lähisuhdeväkivaltaan sitä pahentavasti, sekä vaikeuttanut uhrien avunsaantia huomattavasti. Vuosina 2020-2023 toteutettu KOVÄ-, eli ”Koronaepidemian vaikutukset lähisuhdeväkivaltaan ja avun saamiseen” tutkimushanke, on todistanut lähisuhdeväkivallan olevan yhä laaja ongelma Suomessa, ja lisääntyneen viime vuosina Covid-19-epidemian seurauksena. Koronaepidemian vuoksi peruspalveluissa tapahtunut ruuhkautuminen ja palvelujen karsinta ovat vaikuttaneet erityisesti lähisuhdeväkivallan uhrien palveluohjaukseen. Koronaepidemiasta on siis muodostunut lähisuhdeväkivallan tekijöillä uusi veruke kontrolloida, rajoittaa, pakottaa, rankaista tai fyysisesti vahingoittaa läheisiään. Erityisesti huolestuttavaa kehitystä on tapahtunut sekä maahanmuuttajien, että lasten ja nuorten tilanteessa. Lasten kokema väkivalta lisääntyi myös koronaepidemian aikana, ja suorien asiakas-kontaktien vähentäminen epidemian aikana haastoivat erityisesti maahanmuuttajien palvelujen

saantia. Myös turvakodeissa asiakasmäärät vähenivät, kun aikaisemmin asiakasmäärät olivat vuosittain vain lisääntyneet. Asiakasmäärien väheneminen pystyttiin tutkimuksessa yhdistämään muun muassa koronaviruksen aiheuttamiin sairauspoissaoloihin, sekä asiakkaiden ja työntekijöiden pakollisiin karanteeneihin. (Helenius, Hietämäki, Nipuli, Peltonen & Vuorenmaa 2022, 54-61.)

1.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tarkoitukseni oli opinnäytetyöni avulla lisätä sekä sosiaali- ja terveysalan henkilöstön, yksilöiden sekä yhteisöjen tietoisuutta väkivallasta ja sen ehkäisemisestä, sekä erinäisistä tahoista, jotka osallistuvat kansallisesti ilmiön ehkäisemiseen. Tavoitteenani oli kartoittaa lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevää työtä tekeviä toimijoita ja tutkia millaisten eri keinojen, menetelmien, työkalujen ja käytäntöjen avulla lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa ehkäistään. Konkreettinen lähisuhdeväkivallan ehkäisytyö tehdään nimenomaan kansallisella tasolla, muun yhteiskunnan määrittämien ohjeistuksien, lakien, suositusten tai sopimusten pohjalta.

Opinnäytetyön aihetta on rajattu siten, että se käsittelee alueellisesti vain Suomea. Haluan tarkastella opinnäytetyössäni lähisuhdeväkivaltaa tarkemmin yksilötasolla, jolloin olen rajannut tutkimustani siten, että kartoittaa yksilötasolla toteutettavia menetelmiä ja toimintatapoja, sekä tunnistaa tahoja, jotka tarjoavat konkreettisia palveluja, apua tai tukea uhrille tai tekijälle. Tällä hetkellä Suomessa lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevä työ on suurilta osin kolmannen sektorin palveluiden varassa. Tämän vuoksi haluan opinnäytetyössäni myös lisätä tietoisuutta julkisen ja kolmannen sektorin kokoamista erinäisistä hankkeista tai projekteista, jotka pyrkivät edistämään tietoisuutta lähisuhdeväkivallasta ja sen ehkäisystä, sekä kehittämään tällä hetkellä tehdyn lähisuhdeväkivaltatyön laatua ja saavutettavuutta. Olen siis päättänyt sisällyttää julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden organisoimat hankkeet, selvitykset, projektit sekä kokeilut opinnäytetyöni tutkimusaineistoon, vaikka usein hankkeet tai projektit voidaan nähdä yhteiskuntatason vaikuttamisena. Kolmannen sektorin toimijoiden organisoimat hankkeet tai muut projektit voidaan kuitenkin luokitella myös yksilötason vaikuttamiseksi, sillä materiaalit tavoittelevat tiedon lisäämistä ja yksilöiden asenteiden, ennakkoluulojen sekä uskomusten muuttamista. Käsittelem kuitenkin opinnäytetyössäni myös teoreettisella tasolla hieman sitä, millaisin erilaisin keinoin ja kokonaisuuksin kansallisesti sekä kansainvälisesti pyritään kitkemään lähisuhdeväkivaltaa, sisällyttämättä näitä tietolähteitä tutkimusaineistooni. Rajaukseni aiheen tutkimukseen perustuvat kokemukseeni siitä, että kyseisten rajausten avulla pystyn tuottamaan tutkimusta, joka hyödyttää tulevaisuuden

työelämää kaikkein parhaiten, ja pitämään kokonaisuuden mahdollisimman ymmärrettävänä ja tiiviinä. Tutkimuskysymyksiksi aiheen rajauksen pohjalta muodostuivat: **Millaisin erilaisin työta-
voin ja menetelmin lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa ehkäistään yksilötasolla Suomessa?
Mitkä tahot toteuttavat lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevää työtä Suomessa?**

2 Lähisuhdeväkivalta ilmiönä

Maailman terveysjärjestö WHO sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ovat määritelleet lähisuhdeväkivallalla tarkoitettavan tahallisesti käytettävää toiseen henkilöön tai ihmisryhmään kohdistuvaa valtaa, kontrollia tai fyysistä voimaa, tai edellä mainituilla uhkaamista, joka aiheuttaa tai voi potentiaalisesti aiheuttaa väkivallan uhrille fyysisiä- tai psyykkisiä vammoja, haittaa yksilön kehitystä tai tämän perustarpeidensa tyydyttämistä, tai johtaa henkilön menehtymiseen. Lähisuhdeväkivallan tekijä on uhrille läheinen henkilö, esimerkiksi puoliso, ex-puoliso, seurustelukumppani, lapsi, sisarus tai muu perheenjäsen. (Hietämäki, Hisasue, Laajasalo, Laitinen, Raitanen, Saari, Siltala & October 2022, 12.) Lähisuhdeväkivaltaa voi esiintyä myös molemminpuolisena, jossa uhri ja tekijä ovat sekä väkivallan kohteena, että tekijöinä. Väki- valta lähisuhteissa voi myös olla satunnaista, kertaluontoista tai esiintyä vain tietyissä tilanteissa tai olosuhteissa. (Siukola 2014, 11.) Lähisuhdeväkivalta on myös monimuotoista, ja se voi esiintyä esimerkiksi fyysisenä, henkisenä, seksuaalisena, taloudellisena, digitaalisena, välineellisenä tai kemiallisena väkivaltana. Lähisuhdeväkivallaksi luokitellaan myös henkilön tai hänen hoitonsa laiminlyönti sekä kulttuurisidonnainen väkivalta, joka voi linkittyä esimerkiksi uskontoihin. (Hietämäki ym. 2022, 12.)

2.1 Lähisuhdeväkivallan muodot

Fyysinen väkivalta on aina teko, jossa pyritään vahingoittamaan uhria kohdistamalla väkivaltaa tämän kehoon. Fyysinen väkivalta voi muodoltaan olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, tukistamista, erinäisen aseeksi luokiteltavan esineen käyttämistä, ravistelua, sekä fyysisellä väkivallalla uhkailua. Henkinen väkivalta voi taas esiintyä esimerkiksi uhrin alistamisena, arvostelemisena, nimittelynä, halveksuntana, eristämisenä, itsemurhalla tai muulla edellä mainitulla teolla uhkailemisena. (Siukola 2014, 11.) Henkinen väkivalta voi olla myös välineellistä väkivaltaa, jossa väkivalta kohdistuu uhrin omaisuuteen. Myös vainoaminen luokitellaan henkiseksi väkivallaksi, jolla tarkoitetaan tarkkailemisen, seuraamisen, uhkaamisen tai muilla rinnastettavilla keinoilla pelon tai ahdistuksen toistuvaa ja tahallista aiheuttamista henkilölle tai ihmisryhmälle. (Bildjuschkin, Ewalds, Hietämäki,

Kettunen, Koivula, Mäkelä, Nipuli, October, Peltonen & Siukola 2019, 9.) Digitaalinen väkivalta linkittyy myös tiiviisti edellä mainittuihin henkisen väkivallan sekä vainoamisen käsitteisiin. Digitaalinen väkivalta tai teknologiavälitteinen väkivalta on digitaalista teknologiaa, esimerkiksi älypuhelin, tietokonetta, sosiaalista mediaa, sähköpostia tai paikannuslaitetta hyödyntävää väkivaltaa. Se voi muodoltaan olla esimerkiksi ei toivottuja yhteydenottoja, yksityisyyden loukkaamista tai uhrin vainoamista. (Hakkarainen 2019, 16.)

Seksuaalinen väkivalta voi muodoltaan olla muodoltaan henkistä, fyysistä tai muun muotoista väkivaltaa. Seksuaaliseksi väkivallaksi luokitellaan muun muassa seksuaalissävytteisiin tekoihin pakottamista tai painostamista, uhrin raiskaaminen tai sen yrittäminen, ehkäisyn käyttämisen kieltäminen tai estäminen, pakottaminen raskaudenkeskeytykseen, ja kaikenlainen muu uhrin seksuaalista itsemääräämisoikeutta rajoittava toiminta. (Siukola 2014, 11.) Myös kemiallinen väkivalta voidaan linkittää fyysiseen sekä henkiseen väkivaltaan, sillä kemiallisella väkivallalla tarkoitetaan uhrin fyysistä tai psyykkistä hyvinvointia vahingoittavaa tarkoituksellista lääkkeiden, päihteiden, kemikaalien, liuottimien tai muiden vastaavien aineiden käyttämistä (Bildjuschkin ym. 2019, 9).

Kulttuuriin liittyvä väkivalta linkittyy erinäisiin kulttuurisiin käytäntöihin, joilla tarkoituksellisesti pyritään loukkaamaan tai rajoittamaan yksilön tai ihmisryhmän itsemääräämisoikeutta, tai oikeutta koskemattomuuteen (Siukola 2014, 11). Uskontoon liittyvä väkivalta sekä kunniaväkivalta ovat kulttuuriin liittyvän väkivallan osa-alueita. Uskontoon liittyvässä väkivallassa vahingoittavat kulttuuriset käytännöt perustuvat uskonnollisiin teemoihin. Kunniaväkivalta ilmenee tilanteissa psyykkisenä tai fyysisenä väkivaltana, joissa henkilö ei ole kulttuurisen ryhmän mielestä toiminut sen asettamien siveysperiaatteiden mukaisesti. Kulttuuriin liittyvä väkivalta voi olla esimerkiksi naisten sukupuolielimien silpomista, avioliittoon pakottamista tai yhteisöstä poissulkemista tai siihen liittymiseen pakottamista. (Bildjuschkin ym. 2019, 9-10.)

Taloudellisessa väkivallassa uhrilta evätään oikeus muun muassa itsenäiseen rahankäyttöön tai omien rahojensa pitämiseen itsellään, päätöksentekoon raha-asioissa. Kaltoinkohtelulla tai laiminlyönnillä tarkoitetaan tilannetta, jossa hoitoa, apua tai huolenpitoa tarvitseva henkilö, esimerkiksi lapsi, vanhus tai vammainen, jätetään ilman hänen tarvitsemaansa tukea, josta hän on ollut elämässään riippuvainen. Näissä väkivallan muodoissa uhrilta viedään siis jotakin, joka on ihmisarvoiselle elämälle olennaista. (Siukola 2014, 11.)

2.2 Lähisuhdeväkivallan syyt ja riskitekijät

Poliisin tietoon tulleissa väkivaltilanteissa väkivallan tekijä on yleisimmin mies. Nuorissa ikäryhmissä sekä väkivallan tekijäksi että uhriksi päätyminen on kaikkein yleisintä. Henkirikosten tekijät ovat yleisimmin syrjäytyneitä ja alkoholisoituneita, ja tilanteet ovat miesten välisiä. Noin 33% raiskauksista uhri on parisuhteessa tekijän kanssa. 25% lapsiin kohdistuvasta seksuaaliväkivallasta taas tapahtuu perheen sisällä. (Onko Suomi maailman turvallisin maa kaikille? 2018, 11.)

Syitä miksi väkivaltaa lähisuhteissa tapahtuu, on voitu tarkastella esimerkiksi biologisen-, kehityspsykologisen-, oppimisterapeuttisen-, perhedynaamisen- sekä sosiokulttuurisen näkökulman kautta. Biologinen näkökulma väkivaltaan ilmiönä perustelee toistuvan tapaväkivallan aiheutuvan yksilön aineenvaihdunnassa esiintyvistä toiminnallisista häiriöistä aivoissa ja muualla kehossa. Tämä lähestymistapa on kuitenkin todettu ongelmalliseksi, sillä biologinen näkemys suosittelee väkivallan katkaisemiseksi tekijälle lääkehoitoa, joka harvoin toteutuu tekijän suostumuksen puutteen vuoksi, ja tekijät usein käyttävätkin kehossaan olevaa elimellistä vikaa perustelemaan omaa väkivaltaista käyttäytymistään. Kehityspsykologinen näkökulma näkee lähisuhdeväkivallan linkittyvän persoonallisuushäiriöön, jonka laukaisee traumaattiset kokemukset lapsuudessa, ja tekijän väkivaltaisen kierteen katkaisemiseksi tulisi hänen sitoutua intensiiviseen ja pitkäkestoiseen psykoterapiaan. Tämän näkökulman haasteet ovatkin biologisen näkökulman tavoin tekijän sitoutuminen, sillä tekijä suhtautuu pitkään psykoterapiaan usein kielteisesti. Sitoutuneisuuden lisäksi lähisuhdeväkivalta ja sen katkaiseminen oikea-aikaisesti vaatii välittömiä keinoja ja nopeaa reagointia, johon pitkällä psykoterapialla ei pystytä vastaamaan. (Ahola & Ahola 2016, 56-58.)

Oppimisterapeuttisesta näkökulmasta väkivaltainen käyttäytyminen on malliopittua käyttäytymistä, jota ruokkii tekijän väkivaltaisella käytöksellä erinäisten hyötyjen saavuttaminen. Oppimisterapeuttinen näkökulma perustaa hoito-ohjelmansa itsehillinnän sekä uusien vaihtoehtoisten toimintatapojen opetteluun, mutta jättää kuitenkin uhrin ja muiden läheisten palveluntarpeen huomioimatta. Perhedynaaminen näkemys linkittää väkivallan erilaisten lähisuhteiden haasteisiin. Näkemyksen mukaan väkivaltaa tulisi hoitaa pari- tai perheterapian keinoin, painottaen lähisuhteissa esiintyvien ongelmien käsittelyä. Ongelmallista perhedynaamisessa näkökulmassa on kuitenkin se, että suoraan väkivaltaisuuteen ei prosessin aikana puututa, joka korostaa näkemystä, että myös uhri olisi jollain tapaa esiintyneeseen väkivaltaan, vaikka väkivallan tekijä on itse aina vastuussa itse toteuttamastaan väkivallasta. Sosiokulttuurinen näkökulma perustelee väkivallan

juontuvan esimerkiksi työttömyyden, haastavien asumisolosuhteiden, naisten epätasa-arvoisen aseman, väkivaltaviihteen tai patriarkaalisten asenteiden aiheuttamasta stressistä. Näkökulma ottaa myös alakulttuurien, esimerkiksi rikollisuuden niiden ylläpitämien väkivaltaa suosivien ilmapii-rien vaikutukset huomioon tekijän elämässä. (Ahola & Ahola 2016, 56-58.)

Lähisuhdeväkivallan syytä on perusteltu myös yksilöllisten, yhteisöllisten ja yhteiskunnallisten riskitekijöiden kautta. Yksilön heikko sosioekonominen asema, heikkolaatuinen koulutustaso, väkivaltaa hyväksyvä elämänsäsenne, väkivallan kokemukset lapsuudessa, alkoholin tai muiden päihteiden käyttö, sekä tekijän persoonallisuuden aggressiiviset piirteet ovat yhteydessä kohonneeseen väkivallan toteuttamisen riskiin. Väkivaltaisiin tekoihin tekijöitä voi motivoida esimerkiksi halu kontrolloida uhria, kostonhalu, omien tunteiden ilmaiseminen sekä itsepuolustus. (Buttell, Cannon, Ferreira & Hamel 2016, 229-230.) Väkivallan riskiä tekijän näkökulmasta lisää myös muun muassa taloudellinen stressi, huono itsetunto, tunteiden sekä impulssien säätelyn haasteet sekä toistuvat mustasukkaisuuteen tai omistushaluisuuteen linkittyvät konfliktit parisuhteessa. (Risk and Protective Factors for Perpetration 2021).

Yhteisöt, joissa esiintyy runsaasti köyhyyttä, työttömyyttä tai rikollisuutta lisää lähisuhdeväkivallan riskiä huomattavasti. Myös yhteisöissä, joissa alkoholi tai muut päihteet ovat helposti saatavilla, koulutus- ja taloudelliset mahdollisuudet ovat rajattuja sekä yhteisöllinen osallisuus on heikkoa, lähisuhdeväkivalta on yleisempää. Yhteiskunnissa, joissa lainsäädäntö ja yhteiskunnalliset rakenteet ovat terveydellisestä-, taloudellisesta-, koulutuksellisesta- sekä sosiaalisesta näkökulmasta toimimattomia, esiintyy enemmän lähisuhdeväkivaltaa ja sen riski kasvaa. Yhteiskunnallisia riskitekijöitä ovat myös muun muassa perinteiset sukupuolinormit, sukupuolten välinen epätasa-arvo sekä väkivaltaan kannustavat kulttuurinormit. (Risk and Protective Factors for Perpetration 2021.)

2.3 Lähisuhdeväkivallan oireet ja tunnistaminen

Lähisuhdeväkivalta on vakava ongelma, joka lisää riskiä vammautua vakavasti, tai menehtyä väkivallan seurauksena (Holma, Husso, Laitila, Merikanto, Mäntysaari, Notko & Virkki 2011). Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa sen uhrille lukuisia erilaisia terveyshaittoja, muun muassa fyysisiä vammoja, psykosomaattista oirehdintaa, mielenterveydellisiä ongelmia sekä muita erilaisia pitkäaikaissairauksia. Lähisuhdeväkivallasta aiheutuvat terveydelliset haitat aiheuttavat uhrille usein pitkäkestoisia ja merkittäviä haittoja elämänlaatuun. Väkivallan päätyttyä usein oirehdinta uhrilla kuitenkin

jatkuu. Myös lapsena koettu väkivalta lähisuhteissa voi aiheuttaa aikuisuudessakin yksilön terveyteen ja hyvinvointiin kielteisesti. (Siltala 2022, 1015-1017.)

Lähisuhdeväkivallan fyysisiä seuraukset ovat monimuotoisia ja yksilöllisiä, ja riippuvat väkivallasta itsestään. Fyysinen väkivalta voi aiheuttaa uhrille esimerkiksi mustelmia, murtumia, palovammoja, naarmuja tai hiertymiä eri puolille kehoa. Fyysinen väkivalta voi myös vakavimmillaan johtaa esimerkiksi uhrin silmä- tai aivovammoihin, ja aiheuttaa jopa raskauden keskeytymisen tai uhrin ennenaikaisen kuoleman. (Lähisuhdeväkivalta 2022; Holma ym. 2011.) Lähisuhdeväkivallan uhrilla voi olla myös kohonnut itsemurhariski (Holma ym. 2011). Muita fyysisiä merkkejä, jotka voivat viitata henkilön kokeneen lähisuhdeväkivaltaa, voivat olla muun muassa tärykalvon vauriot, irtonaiset tai haljenneet hampaat, vammat genitaali- tai peräaukon alueella tai tupakan aiheuttamat palovammat tai puremajäljet (Cunha 2021). Myös ei-toivotut raskaudet, sukupuolitaudit, virtsatietulehdukset sekä kipu yhdynnässä voivat olla viitteitä väkivallasta. (Hakkarainen, Heino-nen, Laitinen & Nipuli 2017; Cunha 2021).

Jotta uhri saisi tarvitsemaansa apua tilanteeseensa, erityisesti psyykkisten väkivallan oireiden tunnistaminen on erityisen tärkeää. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneilla voi psyykkisinä oireina esiintyä esimerkiksi masennusta, ahdistuneisuutta, uni- ja syömishäiriöitä tai yliaktiivisuutta. (Lähisuhdeväkivalta 2022.) Myös syyllisyyden, häpeän, vihan ja pelon tunteet ovat yleisiä lähisuhdeväkivallan uhreilla (Lähisuhdeväkivalta 2022; Holma ym. 2011). Väkivallan uhri voi myös reagoida tilanteeseen luonnottomalla tyyneydellä ja välinpitämättömyydellä, lamaantua, alistua, kiihtyä tai käyttäytyä vihamielisesti, kieltää tapahtuneen kokonaan, unohtaa erinäisiä asioita ja yksityiskohtia tai muuttaa kertomaansa tarinaa muistinsa hitaasti palautuessa. (Lähisuhdeväkivalta 2022). Väkivallan uhri saattaa myös käyttäytyä passiivisesti, olla hiljainen ja vetäytyä, sekä välttää katsekontaktia (Cunha, 2021). Seksuaaliväkivallan uhrit ovat erityisesti alttiita sairastua mielenterveydellisiin häiriöihin. Viilteleminen, päihteidenkäyttö ja muu itseään vahingoittava käytös sekä itsetuhoiset ajatukset ovat seksuaaliväkivallan uhreille tyypillisiä. Usein myös seksuaaliväkivallalla on riski aiheuttaa esimerkiksi uhrin pari- ja perhesuhteissa erinäisiä haasteita. (Hakkarainen ym. 2017.)

Väkivalta voi aiheuttaa pitkällä aikavälillä huomattavia hyvinvointia alentavia seurauksia. Erityisesti mielenterveydelliset ongelmat ovat lähisuhdeväkivallasta aiheutuvia terveydellisiä haittoja, jotka

voivat oireilla hyvinkin pitkään. (Siltala 2022, 1015-1017.) Uhrin voivat alkaa käyttäytyä itsetuhoisesti tai väkivaltaisesti, kokea esimerkiksi toksista stressiä ja erinäisiä pelkotiloja, sekä sairastua traumaperäiseen stressihäiriöön, paniikkihäiriöön, päihdehäiriöön tai psykosomaattiseen häiriöön (Lähisuhdeväkivalta 2022). Psykosomaattiset oireet voivat esiintyä uhrilla esimerkiksi toistuvina särkytiloina, suolisto- tai vatsavaivoina, eri kehonosien puutumisoireina, sydämen tykytyksenä, huimauksena tai runsaana hikoiluna (Holma ym. 2011).

3 Väkivallan uhri

Väestötutkimukset ovat osoittaneet, että lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on Suomessa yhä suuri haaste ja se vaikuttaa kokonaisvaltaisesti lapsiin, nuoriin ja aikuisiin. Lähisuhdeväkivalta myös koskettaa uhrin lisäksi väkivaltaa todistavia läheisiä, joita ovat esimerkiksi muut perheenjäsenet. Myös yksilöiden kohtaamat väkivallan eri muodot, esimerkiksi väkivallan todistaminen ja sen kokeminen lisäävät lähisuhdeväkivallan haitallisia vaikutuksia entistä enemmän, ja kohottaa riskiä väkivallan siirtymiseen sukupolvelta toiselle. (Hietamäki ym. 2022, 9-14.)

Väkivalta koskettaa monia eri ihmisryhmiä, ja sillä on erilaisia erityispiirteitä ihmisryhmän mukaisesti. Muun muassa toisten hoidosta riippuvaiset, esimerkiksi lapset ja nuoret, toimintarajoitteiset, sekä mielenterveys- tai päihdeongelmista kärsivät ovat kohderyhmiä, jotka altistuvat herkemmin lähisuhdeväkivallalle. (Eri ryhmät ja väkivalta 2022.) Sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöjen edustajien, vanhusten ja vammaisten riski lähisuhdeväkivallan uhriksi joutumiselle on myös muuta väestöä suurempi. (Attila, Haapakangas, Keski-Petäjä, Lipasti, Pietiläinen & Saari 2023, 11). Naisen raskausaikana, sekä lapsiperheissä lasten ollessa erityisen nuoria riski väkivallan ilmenemiselle kasvaa huomattavasti. Myös parisuhteissa tapahtuvat erot ovat tilanteita, joissa väkivaltaa voi ilmetä. (Flinck, Lettoniemi, Paavilainen, Rantanen & Siiki 2022.)

3.1 Sukupuolistunut väkivalta

Suomessa sukupuolistunut väkivalta on sukupuolten välisen tasa-arvoajattelun, sekä pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa asuvien naisten etuoikeutettuna nähdyn aseman vuoksi jäänyt vähemmälle huomiolle julkisessa keskustelussa, lainsäädännössä, sekä tutkimuksissa. Sukupuolten näkyväisyys väkivaltakeskustelussa on pahimmillaan väärinäytetty näkemyksiä väkivallasta ja aiheuttanut erityisesti naisten todellisen alisteisen aseman vähättelyä sekä miesten dominoivan ja

etuoikeutetun aseman huomiotta jättämistä. (Carter Anand, Husso, Notko & Piippo 2021.) Väestötutkimuksen avulla on saatu selville, että naisiin ja miehiin kohdistetaan fyysistä väkivaltaa keskimäärin yhtä paljon. Miesten fyysinen väkivalta ja sillä uhkailu tapahtuu usein uhrille tuntemattomien henkilöiden toimesta. Naisia kohtaan väkivalta on usein seksuaalista ja tekijänä on usein läheinen. Vuosien 2013–2018 aikana 60 % henkirikoksen uhrina olevista naisista menehtyi entisen tai nykyisen puolisonsa surmaamana, kun miesuhrien kohdalla vastaava luku oli vain 8 %. Joka kolmas suomalaisista naisista on jossain vaiheessa elämäänsä joutunut kokemaan fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa puolisonsa tai seurustelukumppaninsa taholta. (Hietämäki ym. 2022, 13-14.)

Sukupuolistunut väkivalta tarkoittaa ilmiötä, jossa väkivallalla on sukupuolen mukaisesti erilaisia vaikutuksia yksilöön. Sukupuolistunut väkivalta on siis ilmiö, jossa uhria, tekijöitä, väkivallan muotoja ja sen yleisyyttä tutkittaessa havaitaan sukupuolesta riippuvaisia huomattavia eroavaisuuksia. (Attila ym. 2023, 12.) Sukupuolistunut väkivalta ei siis ole synonyymi naisiin kohdistuvalle väkivallalle oletuksista huolimatta, eikä siis liity terminä vain naisiin (Husso, Keskinen & Ronkainen 2012, 62-63). Myös sukupuolivähemmistöjen edustajien kohtaamasta väkivallasta puhuttaessa tulisi nykypäivänä käyttää sukupuolittuneen väkivallan termiä (Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ja väkivalta 2022). Sukupuolistunutta väkivaltaa tutkimalla tutkijat ovat pystyneet syventämään jo olemassa olevaa tietoa ja tutkimusta väkivallan esiintymismuodoista, siitä aiheutuvista seurauksista, sekä avunhaun prosesseista. Tutkimusnäkökulma on myös mahdollistanut sukupuolispesifin väkivaltaisen toiminnan tarkemman tutkimuksen. (Husso, Keskinen & Ronkainen 2012, 62-63.)

Sukupuolistunut ja sukupuolittunut ovat termeinä hyvinkin lähellä toisiaan, ja niitä molempia käytetään usein tarkoittamaan ilmiön tai asian vaikutuksia eri sukupuoliin. Termit ovat kuitenkin viivahteiltaan hieman erilaisia, ja termejä käyttäessä niiden ero tulisi huomioida. Sukupuolistuneesta ilmiöstä puhutaan silloin, kun ilmiötä halutaan kuvata prosessina, ja sukupuolittunut-termiä käytetään taas ilmiön lopputulosta kuvaavana. Väkivallan sukupuolistuminen tarkoittaakin väkivallan näyttäytymistä eritavoin eri sukupuolten kohdalla. Sukupuolittunut väkivalta taas terminä kuvailee esimerkiksi tilastoista havaittavia eroja eri sukupuolten välillä, eli esimerkiksi väkivaltatutkimuksessa tulokset ovat sukupuolittuneita. (Tasa-arvosanasto 2022.)

3.1.1 Naisiin kohdistuva väkivalta

Käsitteellisesti Suomessa esimerkiksi ”naisiin kohdistuvaa väkivalta”-termiä, joka voidaan nähdä sukupuolistuneen väkivallan alaterminä, on vältelty tietoisesti käyttämästä, ja se on usein korvattu muilla sukupuolineutraaleimmilla termeillä. Naisiin kohdistuva väkivalta on kuitenkin Suomessa hyvin merkittävä ongelma, ja jonka ehkäisemiseen tulisi kiinnittää entistä tarkempaa huomiota. (Carter Anand ym. 2021.) Kaikkien sosiaaliluokkien naiset ovat riskissä joutua väkivallan uhriksi (Naisiin kohdistuva väkivalta n.d.). Heikompi sosioekonominen asema kuitenkin altistaa naisia keskimääräistä enemmän väkivallalle (Onko Suomi maailman turvallisim maa kaikille? 2018, 11).

Kuten sukupuolistuneessa väkivallassa yleensä, naisiin kohdistuvalla väkivallalla on erityispiirteitä. Naisiin kohdistuva väkivalta näyttäytyy muodoltaan usein seksuaalisena, henkisenä tai kunniaväkivaltana, sekä usein myös vainoamisena. Erityisesti naisia myös pakotetaan avioliittoihin, abortteihin tai sterilisaatioon, sekä heidän sukuelimiään silvotaan. Usein naisten kokema väkivalta liittyy uhrin ja tekijän fyysisten ominaisuuksien eroihin, sekä kulttuurillisiin erityispiirteisiin. Usein tekijä on pari- tai lähisuhteessa naisuhriin, ja nainen on alisteisessa asemassa tekijäänsä nähden. Mikäli parisuhteissa tapahtuva väkivalta on toistuvaa ja uusiutuvaa, on useimmiten sen uhrina nainen. Erityisesti parisuhteen päättyessä naisiin kohdistuvan väkivallan riski kasvaa. (Naisiin kohdistuva väkivalta n.d.)

Naisten väkivaltatilanteet tapahtuvat useimmiten heidän kodissaan, työpaikallaan tai yksityistiloissa, ja internetissä tapahtuva väkivalta ja häirintä ovat yleistyneet (Naisiin kohdistuva väkivalta n.d.). Naiset pelkäävät arjessaan väkivaltaa enemmän kuin miehet. Vuonna 2018 66 % nuorista naisista ja tytöistä oli pelännyt joutuvansa väkivallan uhriksi. Samana vuonna 40 % naisista oli viimeisen vuoden aikana kokenut olonsa turvattomaksi kadulla kävellessään. Noin 20-vuoden ikäiset nuoret naiset pelkäävät keskimäärin kaikkein eniten joutuvansa väkivallan uhriksi. Naiset pelkäävät myös usein kohtaavansa väkivaltaa työpaikoilla. Naisvaltaiset alat myös lisäävät merkittävästi väkivallan uhkaa. Sosiaali- ja terveysalalla työskentely on erityisesti väkivallan riskiä kohottava tekijä, sillä asiakkaat tai potilaat saattavat kohdistaa väkivaltaa työntekijöihin. (Onko Suomi maailman turvallisim maa kaikille? 2018, 15).

3.1.2 Miehiin kohdistuva väkivalta

Miesten kokema väkivalta on usein erittäin vakavaa ja raakaa, ja miehillä on korkea riski joutua henkirikoksen uhreiksi. Miehiä myös uhataan väkivallalla naisia useammin. He kohtaavat väkivaltaa useimmin julkisilla paikoilla, esimerkiksi ravintoloissa sekä baareissa, yksityisten tilojen sijaan. Tuntemattomien henkilöiden kohdistama väkivalta miehiin on usein uhkailua, liikkumisen estämistä, sekä fyysistä väkivaltaa. Miehet kuitenkin kokevat usein myös heille entuudestaan tuttujen henkilöiden osalta uhkailua sekä fyysistä väkivaltaa. Miesten kokemasta väkivallasta poliisin tietoisuuteen tulee useimmiten väkivalta, jossa tekijä on tuntematon henkilö. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 12-36.)

Miehet kuitenkin kokevat lähisuhteissaan naisiin verraten vähemmän väkivaltaa. (Hietämäki ym. 2022, 13-14.) Miesten kohtaama parisuhdeväkivalta näyttäytyy usein liikkumisen estämisenä, kiinni tarttumisenä, sekä läimäisyinä, ja se linkitetään usein uhrin kokemukseen puolison mustasukkaisuudesta tai kontrolloinnista (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 21-29). Miesten kokema lähisuhdeväkivalta voi kohdistua myös heidän isyyteensä. Useimmiten isyyteen kohdistuvaa väkivaltaa tapahtuu parisuhteiden erotilanteissa, joissa eronneilla puolisoilla on yhteisiä lapsia. Isyyteen liittyvä väkivalta on usein entisen puolison tarkoituksella isään kohdistamaa väkivaltaa, joka ilmenee lapsen kautta. Isyyteen kohdistuva väkivalta pyrkii horjuttamaan isän roolia lapsensa elämässä ja arjessa, ja aiheuttaa pahimmillaan isälle lapsensa menettämisen pelkoa. (Peitsalo, Pekkola & Sarlin 2017, 21.). Varusmiespalveluksessa tapahtuva väkivalta on myös miehiin kohdistuvan väkivallan erityispiirre, sillä miehiä koskee pakollinen asepalvelus. Varusmiespalvelukseen astuessa miesten riski kohdata väkivaltaa kohoaa hieman. Varusmiespalveluksessa väkivallan tekijä on usein uhrille armeijaympäristöstä tuttu henkilö. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 33.)

Markku Heiskanen ja Elina Ruuskanen yhteistyössä Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimivan Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutin kanssa toteuttivat vuonna 2010 tutkimuksen miesten kohtaamasta väkivallasta Suomessa, jonka mukaan naisiin verrattuna miehet pelkäävät väkivaltaa kaduilla ja julkisilla paikoilla huomattavasti vähemmän. Tutkimushaastatteluissa tuli kuitenkin ilmi, että miehet pelkäävät enemmän läheistensä ja perheenjäsentensä joutumisesta väkivallan kohteeksi, kuin joutuvansa itse väkivallan uhriksi. Väkivallan uhriksi joutuminen lisää kuitenkin väkivallan pelkoa miesten keskuudessa, ja omat väkivaltakokemukset lisäävät myös huolta läheisistä ja perheenjäsenistä. (Heiskanen & Ruuskanen 2010, 48.)

3.1.3 Sukupuolivähemmistöihin kohdistuva väkivalta

Sukupuolistuneen väkivallan ilmiö koskettaa myös sukupuolivähemmistöjä (Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ja väkivalta 2022). Henkilöt, joiden sukupuoli-identiteetti jollain tavoin eroaa perinteisestä nais-mies-jaosta, ovat osa sukupuolivähemmistöä. Esimerkiksi transsukupuoliset, muunsukupuoliset, sukupuolettomat sekä intersukupuoliset ovat vähemmistöasemassa yhteiskunnassa. Transsukupuoliset ovat henkilöitä, joiden sukupuoli-identiteetti ei vastaa sitä sukupuolta, johon he ovat syntyneet. Muunsukupuolisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka sukupuoli-identiteetti on perinteisen sukupuolimääritelmän ulkopuolella, esimerkiksi yhdistelmä molempia sukupuolia tai täysin oma ainutlaatuinen kokonaisuus. Kehon yksilölliset piirteet, joita ei voida täysin yksiselitteisesti määrittää nais- tai miestyypillisiksi, esimerkiksi kromosomipoikkeamat, hormonit, tai sukuelimet, ovat intersukupuolisen henkilön ominaispiirteitä. (Telakivi 2019, 10-11.) Sukpuolettomalla henkilöllä taas ei ole ollenkaan omaa sukupuoli-identiteettiä (Sukupuolen moninaisuuden sanasto n.d.).

Sukupuolivähemmistön riski joutua väkivallan uhriksi on huomattavasti korkeampi kuin cisnaisilla ja -miehillä. (Coulter, Folb, Frankeberger, Friedman, Eckstrand, Egan, Kinsky, Mair, Markovic, Miller, Silvestre & Stall 2019, 2.) Sukupuolivähemmistöön kuuluvat naiset ovat erityisesti myös alttiita vihapuheelle, mutta vihapuhe kohdistuu usein myös muihin vähemmistöryhmiin (Attila, Keski-Petäjä, Hokka, Nieminen & Pietiläinen 2017, 117-118). Erityisesti sukupuolivähemmistöön itsensä luokittelevat naiset altistuvat sukupuolivähemmistön miehiin verrattuna myös useammin lähisuhdeväkivallalle. (Casalheira, Lawlace, Newcomb, Scheer & Whitton 2023). Sukupuolivähemmistöjen kohtaama vihapuhe tai väkivalta on pystytty myös linkittämään ikään. Uhrin ollessa nuorempien ikäryhmien edustaja, väkivallan ja vihapuheen riski kasvaa. Sukupuolivähemmistöön kohdistuvat rikokset usein tapahtuvat internetissä. (Rauta 2021, 17-56.)

Sukupuolivähemmistöjen kohtaama väkivalta voi olla muodoltaan esimerkiksi henkilön loukkamista, uhkaamista, häirintää tai fyysistä pahoinpitelemistä. Yleisimmin sukupuolivähemmistöjen edustajien kokemat poliisin tietoon tulleet rikokset täyttävät kunnianloukkauksen kriteerit. (Rauta 2021, 50-53.) Sukupuoli-identiteetiltään ei-binääriset, eli sukupuolivähemmistön edustajat kohtaavat myös seksuaaliväkivaltaa. Sukupuolivähemmistöjen kohtaava seksuaaliväkivalta voi motiiviltaan perustua ajatukseen, että tekijä raiskaamalla uhrin pyrkii muuttamaan uhrin sukupuoli-identiteettiä. Niin sanotun ”korjaavan raiskauksen” kohteina ovat useimmiten sukupuolivähemmistön

turvapaikanhakijat tai paperittomat henkilöt. Transnuorten kokeman lähisuhde- tai kouluväkivallan erityisiä muotoja voivat olla esimerkiksi hylkäämiseen tai sukupuoli-identiteetin paljastamiseen liittyvä uhkailu tai väärän nimen käyttäminen. Tekijä voi myös kohdistaa väkivaltaa transsukupuolisen henkilön kehoon ja sen osiin, jotka aiheuttavat uhrille kehodysforiaa, eli ahdistusta, vierauden tunnetta tai inhoa oman kehon sukupuolitettuihin piirteisiin. Myös lapsen sukupuoli-identiteettiin liittyvä vähättely luokitellaan olevan laiminlyöntiä, ja täten väkivaltaa. (Telakivi 2019, 10-11.)

3.2 Lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta

Väkivallalla on haittaava vaikutus lasten ja nuorten kasvuun sekä kehitykseen, ja vaikutukset ovat erityisen monimuotoisia ja pitkäkestoisia, jotka ilmenevät psyykkisenä oirehdintana, akateemisessa ympäristössä suoriutumisen haasteina, käyttäytymisen häiriöinä, haasteina ihmissuhteissa, sekä rikollisuutena. (Hietämäki ym. 2022, 9-10.) Väkivalta koskettaa yhä nykypäivänäkin suomalaisia lapsia, sillä vuonna 2019 toteutetun kouluterveyskyselyn vastauksista saatiin selville, että 8.-9. luokalla olevista tytöistä 37% ja pojista 19% olivat kokeneet henkistä lähisuhdeväkivaltaa vanhempien tai huoltajien toimesta. Kyseisessä ikäryhmässä 15% tytöistä ja 9% pojista olivat kokeneet fyysistä väkivaltaa vanhempien tai huoltajiensa toimesta. Lapset kokevat kuitenkin huomattavan paljon väkivaltaa myös sisarustensa taholta. (Hietämäki ym. 2022, 13-14.)

Myös lasten kohdalla esiintyy jonkin verran väkivallan sukupuolittumista. Vuonna 2013 toteutettu lapsiuhritutkimus selvitti, että pojat joutuvat useimmin tuntemattomien tekijöiden tekemän väkivallan uhreiksi. Tyttöillä taas tekijä on usein joko vanhempi tai ennestään tuttu henkilö. Pojilla väkivaltakokemukset liikunnallisissa harrastuksissa ovat tyttöjä huomattavasti yleisempiä, ja harrastuksissa koetun fyysisen väkivallan riski on kolminkertainen tyttöihin verrattuna. (Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys 2023.) Sateenkaarinuorten, eli sukupuoli- tai seksuaalivähemmistön nuorten riski joutua vanhempien, huoltajien tai muiden huolenpidollisessa roolissa olevien aikuisten fyysisen tai henkisen väkivallan uhriksi on muita nuoria korkeampi (Pihlajamaa 2021, 116). Sateenkaari- nuorilla on erityisesti lähisuhdeväkivaltakokemusten lisäksi kohonnut riski myös joutua kiusaamisen tai häirinnän kohteeksi. (Jokela, Kettunen, Korpilahti, Lillsunde (toim.), Nuotio & Nummi 2019, 36.)

Nuoret ovat erityisen riskialttiita väkivallalle, ja kokevatkin enemmän väkivaltaa kuin aikuisväestö. Nuorten joutuessa väkivallan uhriksi, tekijä on usein myös toinen nuori. Nuorten välisessä väkivallassa on myös yleisempää, että väkivallan tekijä on poika. Tyttöillä muihin henkilöihin kohdistama väkivalta on siis vähäisempää. Pojat kuitenkin joutuvat myös tyttöjä useimmin rikoksen, esimerkiksi väkivallan uhriksi. Erityisessä riskissä joutua väkivallan uhriksi tai sillä uhatuksi, ovat nuoret, jotka ovat maahanmuuttajia, vammaisia tai kuuluvat sukupuolivähemmistöön. ((Onko Suomi maailman turvallisim maa kaikille? 2018, 12).

3.3 Maahanmuuttajiin ja etnisiin vähemmistöihin kohdistuva väkivalta

Etnisten vähemmistöjen edustajien todennäköisyys joutua väkivallan uhriksi on jopa kaksinkertainen kantaväestöön nähden (Etnisiin vähemmistöihin kohdistuva väkivalta n.d.). Vuosien 2015-2016 aikana ulkomaalaistaustaisten henkilöiden tekemistä pahoinpitelyrikoksista 54% uhreista olivat myös ulkomaalaistaustaisia. Maahanmuuttajanaisia erityisesti koskettaa kohonnut väkivallan riski. Maahanmuuttajataustaiset naiset joutuvat noin kaksi kertaa useammin raiskauksen uhreiksi kantaväestön naisiin verrattaessa. (Onko Suomi maailman turvallisim maa kaikille? 2018, 13.)_Etnisten tai kielivähemmistöjen edustajista myös lapset ovat suuremmassa riskissä joutua väkivallan kohteeksi kantaväestöön verrattuna. Useimmiten lapset, jotka kuuluvat etniseen vähemmistöön, joutuvat erilaisissa toimintaympäristöissä usein kiusaamisen, syrjinnän sekä häirinnän kohteiksi. (Jokela ym. 2019, 35.)

Kunniaan liittyvä väkivalta on yksi esimerkki kulttuuriin liittyvästä väkivallasta, jota esiintyy maahanmuuttajayhteisöissä, ja joka tulee harvoin viranomaisille julki. (Onko Suomi maailman turvallisim maa kaikille? 2018, 13.) Se on sukupuolistuneen väkivallan yksi muoto, joka kohdistuu erityisesti naisiin ja tyttöihin. Myös sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin itsensä identifioivat pojat sekä miehet ovat kunniaan liittyvän väkivallan ja painostuksen uhreja. Kunniaan liittyvästä väkivallasta puhuessa tulee kuitenkin muistaa, että sitä ei ilmiönä voida yhdistää erityisesti yksittäisiin etnisiin ryhmiin, kulttuureihin tai uskontoihin. Kansallisuuksien ja etnisten ryhmien sisälläkin on havaittavissa paljon eroja kunniaan liittyvään väkivaltaan suhtautumisessa. Kunniaväkivallan yleisin uhri on nuori, jonka sukujuuret ovat maasta tai yhteisöstä, jossa kunniakäsitykset ovat vahvassa asemassa. (Hansen, Jäppinen, Latvala & Sams 2016, 9-13.)

Ulkomaalaiset henkilöt Suomessa joutuvat usein rasististen väkivaltarikosten uhreiksi. Rasistisiksi rikoksiksi luokitellaan muun muassa syrjintä sekä kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Pahoinpitelyt ovat yleisimpiä rikoksia, joilla voidaan todeta olevan rasistisia piirteitä. Ulkomaalaisiin tai ulkomaalaistaustaisiin naisiin ja lapsiin väkivaltaa kohdistetaan useimmiten heidän omissa yhteisöissään, eikä väkivallanteon motiivi ole rasistinen. (Etnisiin vähemmistöihin kohdistuva väkivalta n.d.) Rasistiset rikokset kohdistuvat useimmiten näkyviin vähemmistöihin, joita ovat muun muassa ulkomaalaisesti valtaväestön joukosta erotettavissa olevat maahanmuuttajat tai turvapaikanhakijat. Suomessa kuitenkin on myös kansallisia etnisiä vähemmistöjä, muun muassa romanit ja saamelaiset, joiden kohtaama väkivalta voidaan tulkita rasistisiksi. (Rauta 2021, 26.)

3.4 Ikääntyneisiin ja vammaisiin kohdistuva väkivalta

Ikääntynyt henkilö on Suomen lainsäädännön mukaan henkilö, joka on oikeutettu saamaan vanhuuseläkettä. Vanhuuseläkkeeseen ovat oikeutettuja Suomessa yli 65-vuotiaat henkilöt. Iäkkäällä henkilöllä taas tarkoitetaan sellaista ihmistä, jolla korkealla iällä alkaneet, lisääntyneet tai pahentuneet sairaudet tai vammat, ikään perustuvan rappeutumisen vuoksi toimintakyky on selkeästi heikentynyt. Tarkkaa määritelmää ikääntyneelle ei olla kuitenkaan voitu asettaa, sillä ihmisten elinikä on noussut ja terveenä eletään entistäkin pidempään. (Ikääntynyt, iäkäs vai vanha? 2023.)

Ikääntyneiden kohtaama väkivalta on useimmiten muodoltaan lähisuhdeväkivaltaa, ja se esiintyy erityisesti kaltoinkohteluna. Väkivaltaa ikääntyneeseen kohdistava henkilö on hänelle useimmiten entuudestaan tuttu henkilö kotoa tai hoitolaitoksesta. (Ikääntyneisiin ja vammaisiin kohdistuva väkivalta n.d.) Ikääntyneiden kaltoinkohtelu tarkoittaa luottamussuhteessa tapahtuvia yksittäisiä tai toistuvia tekoja tai jonkin teon tekemättä jättämistä, joka aiheuttaa ikääntyneelle erilaisia haittoja tai tuskaa. Kaltoinkohtelu voi esiintyä esimerkiksi psyykkisenä, fyysisenä tai seksuaalisena väkivaltana, taloudellisena hyväksikäyttönä, laiminlyöntinä tai uhrin ihmisarvoa alentavana kohteluna. Ikääntyneet voivat joutua myös kohtaamaan rakenteellista kaltoinkohtelua, jolla tarkoitetaan esimerkiksi yhteiskunnassa tai palvelujärjestelmässä tapahtuvaa ikäsyrjintää tai palvelujen käyttöoikeuksien epäämistä. (Helakallio, Luoma & Tiilikallio 2018.)

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan pitkäaikaisen ruumiillisen, henkisen, älyllisen tai aistillisen vamman kanssa elävää henkilöä, jonka täysmääräinen osallistuminen yhteiskunnassa voi erilaisten

vaikeuksien vuoksi estyä. Vammaisista henkilöistä käytetään englanniksi termiä ”persons with disabilities”, joka viestii vammaisuuden tarkoittavan myös toimintarajoitteisuutta. Suomenkielinen vastine ei täysin huomioi tätä ulottuvuutta vammaisuudessa, jolloin tilanteen mukaan termejä vammaisen ja toimintarajoitteinen voidaan käyttää synonyymeinä, tai toisistaan eroavina termeinä. Yhteiskunta, yhteisönormit, historialliset tilanteet sekä asenteet osiltaan määrittävät vammaisuutta. Yksilö voi kuitenkin itse määrittellä, kokeeko hän olevansa vammaisen henkilö ja haluaako itsestään kyseistä termiä käyttää. (Ervasti, Heini, Hiekkala, Holm, Leppäjoki-Tiistola, Luoma, Purhonen, Sainio, Valtokari, Vuorenmaa & Väre 2022, 10.)

Vammaiset ihmiset kokevat useimmin väkivaltaa vammattomiin henkilöihin verrattuna. Vammaiset naiset, ikääntyneet sekä lapset ovat erityisesti suuremmassa riskissä joutua väkivallan tai hyväksikäytön uhriksi joko kotonaan tai asumispalveluympäristössä. (Ervasti ym. 2022, 9-10.) Erityisesti riski joutua seksuaalisen väkivallan uhriksi on kehitysvammaisilla naisilla muita korkeampi ((Onko Suomi maailman turvallisimaa kaikille? 2018, 11). Vammaiset ovat myös alttiimpia lähi-suhteissa tapahtuvalle väkivallalle. Vammaisten kokemaa väkivallan riskiä nostaa henkilön riippuvuussuhde toiseen ihmiseen ja tämän tarjoamaan apuun. Vammaiset voivat esimerkiksi tarvita avustajansa tai läheisensä apua jokapäiväisissä askareissa tai taloudenhoidossa, tai he voivat henkisesti tarvita avustajansa tai läheistensä. Väkivallasta kertominen ja avun pyytäminen voi erityisesti riippuvuussuhteen vuoksi estyä, mutta myös henkilön vamman luonne voi olla väkivallasta kertomisen esteenä. (Ervasti ym. 2022, 9-10.)

Yleisellä tasolla vammaisten väkivaltakokemukset ovat hyvin samankaltaisia kuin muullakin väestöllä. Vammaisiin kohdistuvassa väkivallassa voi kuitenkin esiintyä erityispiirteitä, jotka linkittyvät henkilön vammaan tai toimintarajoitteeseen. Väkivallan ilmenemismuotoja vammaisilla on siis erilaisia ja yksilötekijät ovat suuressa roolissa vammaisten kokemassa väkivallassa. Vammaisiin kohdistuvia erityisiä väkivallan muotoja ovat muun muassa vammaan tai toimintarajoitteeseen, sen hoitoon tai hoidon laiminlyöntiin liittyvä väkivalta, huolenpidon laiminlyönti, vammaisen turvattomuudessa tilassa hylkääminen tai avustamatta jättäminen, apuvälineiden poisottaminen tai niiden vahingoittaminen, laitoshoidolla uhkailu, lääkitykseen kajoaminen, sekä vammaisen henkilön vähätely, ylisuojelu tai rajoittaminen. (Ervasti ym. 2022, 9-14.)

4 Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyön perusta

Johanna Hietamäen, Tomomi Hisasuen, Taina Laajasalon, Hanna-Leena Laitisen, Martta Octoberin, Jani Raitasen, Juhani Saaren, sekä Heli Siltalan (2022) Valtioneuvoston kanssa yhteistyössä toteuttamassa lähisuhdeväkivallan aiheuttaman terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluiden käyttöä ja kustannuksia tutkivassa tutkimushankkeessa on todistettu, että lähisuhdeväkivalta aiheuttaa yhteiskunnalle laajoja kustannuksia terveydenhuollossa, sekä oikeus- ja sosiaalipalveluissa. Hankkeen toteuttaman tutkimuksen mukaan lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden terveydenhuollollisten palveluiden kustannukset olivat yli kaksinkertaiset kuin tutkimuksen vertailuryhmässä. Kustannusten muutoksia tutkittaessa havainnoitiin, että samana vuonna, kun lähisuhdeväkivalta tunnistetaan, olivat kustannukset terveydenhuollossa kaikkein korkeimmillaan. Tutkimuksessa lasketut kustannukset rajautuvat viiden vuoden aikavälillä tapahtuneisiin väkivaltakokemuksiin, tutkimus ei huomioi miesten tai alle 16-vuotiaiden uhrien aiheuttamia kustannuksia heitä koskevan aineiston vähyden vuoksi, ja aineistossa on otettu huomioon vain väkivallan suorat hoitokustannukset. Tutkimus ei siis anna täysin realistista kuvaa terveydenhuollossa aiheutuvien kustannusten todellisesta määrästä, jolloin se on pikemminkin suuntaa antava. Todellisuudessa lähisuhdeväkivallan kustannukset siis ovat terveydenhuollossa vielä suuremmat. (Hietamäki ym. 2022 84-87.)

Lähisuhdeväkivallan kustannuksia kartoittavassa tutkimuksessa käy myös sosiaali- ja oikeuspalveluiden osalta ilmi, että parisuhteissa sekä lapsuudessaan väkivaltaa kokeneet käyttävät sosiaalipalveluita sekä oikeuspalveluita selkeästi runsaammin, verrattuna väestöön, joka ei ole kokenut väkivaltaa. Sosiaalipalvelujen kustannukset olivat parisuhdeväkivallan uhreilla edellisen vuoden tai koko heidän elämänsä aikana 60–90 % runsaammat kuin väestöllä, joka ei ole kokenut väkivaltaa. Oikeuspalveluissa vastaavasti kustannukset olivat parisuhdeväkivallan uhreilla heidän koko elämänsä aikana 70 % korkeammat, ja edellisenä vuonna kustannukset olivat miltei nelinkertaiset ei-väkivaltaa kokeneiden kustannuksiin verrattuna. Lapsuudessa väkivaltaa kokeneiden sosiaali- ja oikeuspalveluiden käyttäjien kustannukset olivat 50 % korkeammat kustannukset vertailuryhmään nähden. Väkivallan aiheuttamia kustannukset ovat suomalaisessa yhteiskunnassa korkeita. Tutkimuksen pohjalta väkivallan kustannuksia voitaisiin vähentää muun muassa ennaltaehkäisevällä työllä, ja tehokkaalla jo tapahtuneeseen väkivaltaan puuttumalla. (Hietamäki ym. 2022 84-87.)

4.1 Ehkäisyyön määritelmä

Pylkkänen ja Viitanen (2014, 4) tulkitsevat, että sosiaalisia ongelmia ehkäisevä työ on monialaista ja moniammatillista verkostotyötä, joka pyrkii erinäisin keinoin yksilöiden hyvinvoinnin edistämiseen. Ehkäisevä ja ennaltaehkäisevä työ on Pylkkäsen ja Viitanen (2014, 4), sekä Lundbomin (2014, 8-11) mukaan siis synonyymi hyvinvointia edistävälle työskentelylle. Ehkäisevällä työllä pyritään sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisemisen lisäksi myös estämään jo olemassa olevien sosiaalisten ongelmien eteneminen. Ehkäisevässä työssä pyritään suojelemaan yksilöitä erinäisiltä sosiaalisilta ongelmilta, jotka aiheuttavat laaja-alaisia haasteita niin yksilö- kuin yhteiskuntatasolla eri elämänvaiheissa. Ehkäisevää työtä kohdennetaan eri sosiaali- ja terveysalan alueille sosiaalisten ongelmien sekä syrjäytymisriskissä olevien asiakasryhmien mukaisesti esimerkiksi mielenterveys- ja päihdetyöhön, tai lapsille ja nuorille. Nykyisiin yhteiskuntarakenteisiin ehkäisevän työn avulla voidaan luoda ja kehittää yksilöitä ja heidän hyvinvointiaan suojaavia ja haavoittuvuutta vähentäviä rakenteita. Ehkäisevän työn haaste on kuitenkin se, miten tunnistetaan ja puututaan haavoittuvassa asemassa olevien yksilöiden tilanteisiin oikea-aikaisesti ja oikealla tavalla. (Lundbom 2014, 8-11.) Tämän vuoksi entistä tarkempaa tutkimustietoa kaivataan lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevän työn kehittämiseksi (Hietamäki ym. 2022, 13-14).

Ehkäisevä työ voidaan teorian mukaan jakaa kolmelle eri tasolle: primääri-, sekundääri-, sekä tertiäripreventioon. Primääripreventio on ennaltaehkäisyä, eli se tähtää ehkäisemään sosiaalisia ongelmia jo ennen niiden kehittymistä. Primääripreventio lähisuhdeväkivallan näkökulmasta voi siis tarkoittaa esimerkiksi ympäristöstä aiheutuvien riskitekijöiden minimoimista, tai suojaavien tekijöiden lisäämistä. Sekundääripreventio tarkoittaa niitä keinoja, joilla pystytään varhaisessa vaiheessa puuttumaan sosiaaliseen ongelmaan ja minimoimaan sen pitkäaikaisvaikutuksia. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lähisuhdeväkivallan uhrien tilanteiden ja väkivallan aiheuttamien ongelmien arvioimista terveydenhuollossa varhaisessa vaiheessa. Tertiäripreventiossa jo sosiaalisesta ongelmasta kärsivälle tarjotaan hänen tarvitsemaansa tukea, jotta pystyttäisiin katkaisemaan ongelman aiheuttamien haittojen paheneminen. Tertiäripreventio on avun tarjoamista lähisuhdeväkivallan uhrille jo koetusta traumaattisesta tilanteesta selviämiseksi ja kuntoutumiseksi. (Violence prevention fundamentals 2023, 3.)

Maailman terveysjärjestö WHO on yhteistyökumppaneidensa kanssa tunnistanut ehkäisytyön tutkimustiedon avulla 7 strategiaa, jota ovat merkittäviä väkivaltaan puuttumisen ja sen ehkäisemisen näkökulmasta. Esille nousseilla strategioilla pystyttäisiin muun muassa vaikuttamaan väkivallan eri muotoihin sekä vähentämään todennäköisyyttä päätyä väkivallan tekijäksi tai uhriksi. Nämä seitsemän strategiaa ovat; turvallisten, vakaiden ja hoivaavien suhteiden luominen lapsien ja heidän vanhempiensa tai huoltajien välille, lasten ja nuorten elämäntaitojen kehittäminen, alkoholin saatavuuden ja sen haitallisen käytön vähentäminen, aseiden tai veitsien saatavuuden vähentäminen, sukupuolten välisen tasa-arvon tukeminen naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi, väkivaltaa tukevien kulttuuristen ja sosiaalisten normien muuttaminen, sekä uhrien tunnistamisen-, hoidon- sekä ja tukemisen ohjelmien luominen. (Butchart & Mikton 2014, 27.)

4.2 Kansainvälisen ehkäisytyön periaatteet

Lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevä työskentely perustuu kansainvälisellä tasolla eri valtioiden muodostamien järjestöjen tai neuvostojen laatimiin ihmisoikeussopimuksiin. (Laitinen & October 2022, 3-8.) Kansainväliset merkittävimmät lähisuhdeväkivallan ehkäisemistä ohjaavat sopimukset ovat YK:n laatima sopimus lapsen oikeuksista, sekä Euroopan Neuvoston asettamat Lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan tehty yleissopimus sekä Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisen ja torjumisen sopimus. Kyseiset kansainväliset sopimukset tavoittelevat iästä riippumatonta turvallista kasvu- ja elinympäristöä, joka koskettaa jokaista yksilöä ikään katsomatta. (Jokela ym. 2019, 91-97.)

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot ovat laatineet yleissopimuksen naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta, eli niin sanotun Istanbulin sopimuksen. Kyseisessä sopimuksessa allekirjoittaneet tahot sitoutuvat tavoitteisiin naisiin kohdistuvan väkivallan sekä syrjinnän ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja poistamiseksi muun muassa luomalla uhreja suojelevia ja auttavia toimintaperiaatteita ja tukitoimia, ja tukemalla naisiin kohdistuvan väkivallan sekä perheväkivallan uhreja auttavia tahoja. (Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta 2011, 4.) The Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) on itsenäinen toimielin, joka valvoo Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa jokaisessa sopimuksen allekirjoittaneessa maassa. Kyseinen toimielin on vuonna 2019 laatinut raportin, jossa arvioi Suomen tämänhetkisiä toimia

naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. GREVIO on suosit-
tanut, että Suomessa tulisi tällä hetkellä muun muassa lisätä tietoisuutta väkivallasta sukupuolittu-
neena ilmiönä, luoda laajempia yhteiskunnallisia rakenteita, protokollia sekä laatustandardeja nai-
siin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisyn ja ehkäisytyön kehittämisen
koordinoimiseksi ja monialaisen ja toimijaisen yhteistyöverkoston muodostamiseksi, arvioida käy-
tössä olevien menetelmien ja toimintatapojen tehokkuutta ja käytäntöönpanoastetta, sekä tukea,
mainostaa sekä toteuttaa aiheesta tietoisuutta lisääviä tutkimuksia, ohjelmia tai hankkeita eri yh-
teiskuntasektoreilla. (GREVIO Baseline Evaluation Report Finland. 2019, 4-36.)

Vuonna 2007 Euroopan neuvoston laatima Lasten suojelemista seksuaalista riistoa ja seksuaalista
hyväksikäyttöä vastaan tehty yleissopimus, eli Lanzaroten sopimus, on maailmanlaajuisesti merkit-
tävä sopimus lasten- ja nuorten seksuaaliväkivallan kitkemisessä. Kyseinen sopimus velvoittaa alle-
kirjoittaneita maita ehkäisemään lasten seksuaalista väkivaltaa sekä hyväksikäyttöä, suojelemaan
lasten oikeuksia seksuaalisen väkivallan tai hyväksikäytön uhreja, ja edistämään kansallista ja kan-
sainvälistä yhteistyötä lasten seksuaalisen väkivallan tai hyväksikäytön estämiseksi. Sopimus toimii
pohjana allekirjoittaneiden maiden lainsäädännölle, kansallisen ja kansainväliselle yhteistyölle,
sekä konkreettiselle ennaltaehkäisy- ja ehkäisytyölle. Sopimuksessa määritellään muun muassa ri-
koslainsäädännössä kriminalisoitavat lapseen kohdistuvat seksuaaliset teot sekä uhrin suojelemi-
sen sekä auttamisen erinäisiä toimintaohjeita. Sopimus painottaa sopimusmaiden velvollisuuksia
muodostaa seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä ehkäiseviä sektoreita ylittäviä yhteiskunnalli-
sia rakenteita, lisätä tietoisuutta ilmiöstä ja mahdollistaa ammattilaisen kouluttautumista ilmiön
ehkäisemiseksi, lisätä lasten osallisuutta ja sisällyttää lasten perusopetukseen tiedottamista seksu-
aalisesta väkivallasta, hyväksikäytöstä sekä turvataidoista. (Council of Europe Convention on the
Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse 2007, 1-15.) Euroopan neu-
vosto yhteistyössä ECPAT International-järjestön kanssa ovat laatineet maakohtaisia tutkimustie-
toon perustuvia katsauksia Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosta ja koonneet sopimuksen alle-
kirjoittaneille maille toimenpidesuosituksia, joiden avulla lasten seksuaalisen väkivallan ja
hyväksikäytön ehkäisytyötä voidaan kehittää edelleen. Huhtikuussa 2023 julkaistussa Suomen ti-
lannetta käsittelevässä katsauksessa nostettiin esille, että Suomessa erityisesti täytyy esimerkiksi
varmistaa lapsiuhreja haastattelevien viranomaisten asianmukainen koulutus, kriminalisoida kaikki
internetissä tapahtuva lapsiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö, muodostaa kan-
sallinen suositus, jossa määritellään eri monialaisten toimijoiden rooleja ja vastuita väkivaltaa ko-
keneiden lasten tunnistamisprosessissa, sekä tutkimustiedon avulla luoda ja kehittää lapsiuhrien,

erityisesti toimintarajoitteisten ja vähemmistöön kuuluvien lasten tarpeisiin vastaavia kansallisia toimintamalleja. (Ending Child Sexual Abuse and Exploitation: State-of-play in light of the Lanzarote Convention Executive Summary 2023, 1-4.)

Yhdistyneiden kansakuntien laatima Lasten oikeuksien sopimus perustuu Yk:n ihmisoikeussopimukseen ja sen määrittelemiin ihmisoikeuksiin muun muassa rodusta, ihonväristä, sukupuolesta, äidinkielestä, uskonnosta, poliittisesta suuntauksesta tai mielipiteistä, alkuperästä, varallisuudesta huolimatta. Lasten oikeudet koskevat jokaista alle 18-vuotiasta lasta. Lasten oikeuksien sopimuksessa korostetaan perheiden ja lasten olevan yhteiskunnassa ryhmiä, jotka ovat oikeutettu suojelemaan. Kyseinen sopimus määrittelee, että lapsille täytyy mahdollistaa heidän kehitykselleen sekä osallisuudelleen myönteinen kasvuympäristö, jossa heidän ihmisoikeutensa toteutuvat. Sopimus velvoittaa sopimusvaltioilta lapsen suojelemista muun muassa kaikilta ruumiillisen sekä henkisen väkivallan, vahingoittamisen, pahoinpitelemisen, laiminlyönnin, huonon kohtelun sekä hyväksikäytön muodoilta lainsäädännöllisin, hallinnollisin, sosiaalisin sekä koulutuksellisin toimin. Sopimuksessa tuodaan esille sopimusvaltioiden velvollisuus toteuttaa ja kehittää lapsia suojelevia toimia lasten kokeman väkivallan ehkäisemisen, tunnistamisen, raportoimisen sekä oikeuslaitoksen toiminnan näkökulmasta. Sopimus vaatii erityisesti sopimusvaltioilta lapsiprostituution ja -pornografian, sekä lasten seksuaalisen hyväksikäytön, ryöstämisen, kauppaamisen, vangitsemisen, epäinhimillisen rankaisemisen sekä kaiken muun lapsien hyvinvointia uhkaavien tekojen vastaisia toimia. Yk:n muodostama lapsen oikeuksien komitea toimii sopimuksen toteutumista valvovana elimenä. Jokainen sopimusvaltio raportoi itse komitealle sopimuksen toteutumisesta viiden vuoden välein, poissulkien ratifioinnin jälkeisen ensimmäisen raportin, joka tulee toimittaa komitealle kahden vuoden päästä sopimuksen voimaantulosta kyseisessä valtiossa. (Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti n.d.)

4.3 Kansallisen ehkäisytyön periaatteet

Kuntien, kuntayhtymien, hyvinvointialueiden sekä valtionhallinnon tehtävänä on varmistaa, että nykyiset palvelurakenteet väkivallan ehkäisytyössä ovat perustuslaissa ja kansainvälisissä ihmisoikeusvelvoitteissa määriteltyjen edellytysten mukaisia, ja että kyseiset rakenteet ottavat huomioon sekä uhrin, tekijän, että väkivaltaiselle ympäristölle altistuneet lapset. Monialaisuus, jatkuvuus ja suunnitelmallisuus ovat lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevässä työssä palvelujen ja yhteiskuntarakentei-

den kulmakiviä, jotka mahdollistavat lähisuhdeväkivaltaan tehokkaan puuttumisen. Merkityksellistä on myös erityisesti se, kuinka alueellisessa lähisuhdeväkivallan ehkäisemistyössä ja sen kehittämisessä kaikkia oleellisia resursseja ja toimijoita hyödynnetään, ja kuinka kehitetyt käytänteet jaetaan myös valtakunnalliseen käyttöön. (Laitinen & October 2022, 4.)

Suomessa ehkäisevä työ pohjautuu perustuslain lisäksi myös muun muassa terveydenhuoltolakiin, lastensuojelulakiin, sosiaalihuoltolakiin sekä valtioneuvoston asetukseen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Kyseiset lait painottavat ehkäisevän työn merkitystä yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemisessa ja hoitamisessa. (Pylkkänen & Viitanen 2014, 4-5.) Kansallisella tasolla tarkemmin väkivaltaan ja sen ehkäisyyn tähtäävä työskentely on saanut pohjan erinäisistä säädöksistä sekä toimintaohjelmista. Erityisesti Istanbulin sopimuksen sekä Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelmien, Väkivallaton lapsuus-toimenpidesuunnitelman, Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman, sekä Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelman nähdään ohjaavan työtä kansallisella tasolla. (Laitinen & October 2022, 4-8.)

Vuosille 2022-2025 laadittu Istanbulin sopimuksen, eli naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisen ja torjumisen kansallinen toimeenpanosuunnitelma jatkaa vuosille 2018-2021 laaditun edeltäjäsopimuksensa tavoin naisiin kohdistuvan väkivallan sekä perheväkivallan ehkäisytyötä. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma jakautuu neljään eri osioon; ensimmäisessä osassa käsitellään naisiin kohdistuvan väkivallan sekä perheiden sisäisten väkivallan ennaltaehkäisemistä, toinen osa nostaa esille väkivallan uhrien ja muiden asianmukaisten osapuolten tukitoimia sekä palveluita, kolmas osa keskittyy erityisesti väkivallan uusimisen ehkäisyyn sekä rikosvastuuseen ja sen toteutumiseen ja neljäs osa taas puolestaan nostaa käsiteltäväksi eri toimintaperiaatteet ja toimet, niiden yhteensovituksen, tiedonkeruun ja sen koordinoinnin. Toimeenpanosuunnitelman tavoitteena lisätä mahdollisuuksia tunnistaa ja puuttua naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, moniammatillisen ja poikkihallinnollisen yhteistyön lujittaminen ilmiön ehkäisemisessä, ja vahvistaa siihen liittyvää sukupuolinäkökulmaa sekä intersektionaalisuutta. Edellä mainituille päätavoitteille on laadittu alatavoitteita, joita ovat esimerkiksi tiedon ja koulutuksen lisääminen naisten kohdistuvasta väkivallasta ja siihen liittyvistä teemoista, keskeisten ammattiryhmien koulutuksen sekä täydentävän koulutuksen mahdollistaminen aiheeseen liittyen, väkivaltaisen suhteen jättäneiden maahanmuuttajanaisten itsenäisen oleskeluluvan saamisen varmistaminen, sekä

uhrien oikea-aikaisen oikeusavun ja muun oikeudellisen tuen ja neuvonnan saannin varmistaminen. (Riski & Viuhko 2022, 9-33.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020-2023 perustuu Sanna Marinin hallituksen laatimaan hallitusohjelmaan. Kyseinen torjuntaohjelma on kokonaisuus, joka tavoittelee väkivallan ehkäisyä ja ehkäisytyön rakenteiden ja koordinaation parantamista. ((Laitinen & October 2022, 3.) Torjuntaohjelma toimii Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman rinnalla naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma on kuitenkin toteutettu niin, ettei se käsittele päällekkäisiä teemoja, vaan on koostettu teemoista, jotka ovat jääneet muissa yhteyksissä käsittelemättä. Toimenpide-ehdotukset keskittyvät erityisesti kunniaan liittyvän väkivallan ja digitaalisen väkivallan ennaltaehkäisyyn ja tietoisuuden lisäämiseen. Ohjelma myös käsittelee osaamisen lisäämistä erityisesti esitutkinta- ja oikeusviranomaisien keskuudessa. (Ruuskanen 2020, 8-10.)

Lanzaroten sopimuksen toimeenpanosuunnitelma on laadittu Suomessa ensimmäisen kerran vuonna 2022. Toimeenpanosuunnitelman pohjana toimivat muun muassa Kansallinen lapsistrategia, eri hallitusten kokoamat hallitusohjelmat ja niiden lainsäädännölliset uudistukset, Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma, valtakunnallinen nuorisotyön ja -politiikan ohjelma, sekä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimukset toimeenpanosuosituksineen. Nykyinen vuosien 2022-2025 toimeenpanosuunnitelma on koostettu siten, että se huomioi muuttuvan yhteiskunnan, ja on siten muokattavissa ja täydennettävissä yhteiskunnallisten muutosten mukaan. Toimenpidesuunnitelma määrittelee lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan vastaiset ehkäisemis- ja suojelutoimenpiteet, sekä kansainvälisen yhteistyön edistämisen periaatteet seksuaaliväkivallan vastaisessa työssä. Toimenpidesuunnitelmassa tuodaan esille konkreettisia toimia, joiden avulla Suomi vakuuttaa puuttuvansa ilmiöön. Toimeenpanosuunnitelmassa esille nostettuja konkreettisia toimia on 33, joita ovat esimerkiksi lapsille ja nuorille suunnatut tutkimustietoon pohjautuvat kampanjat, Lanzaroten sopimuksen teemojen julkinen esilletuonti lasten oikeuksien viikolla sekä mediataitoviikolla, seksuaalikasvatuksen laadun vahvistaminen, sekä ammattilaisten täydennyskoulutuksen sisällöllinen painottaminen heidän ilmoitusvelvollisuudestaan. (Malja & October 2022, 8-94.)

Vuosille 2020-2025 laadittu Väkivallaton lapsuus- toimenpidesuunnitelma tavoittelee lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemistä eri keinoin. Se on yleisiä kansallisia tavoitteita ja toimintalinjauksia määrittävä suunnitelma, jonka kohderyhmänä ovat kaikki 0-17 vuotiaat lapset. Toimenpidesuunnitelma korostuu väkivallan ehkäisemistä, sen varhaista tunnistamista sekä uhrien avun ja tuen piiriin ohjausta. Kyseinen toimenpidesuunnitelma perustuu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen ja sen tarkoituksena on turvata jokaisen lapsen oikeus muun muassa turvalliseen kasvuympäristöön, kiintymyssuhteisiin sekä perusturvallisuuteen. Toimenpidesuunnitelmassa on yhteensä 93 toimenpidettä, joilla pyritään konkreettisesti ehkäisemään lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa Suomessa. Suunnitelmaan tavoitteiksi on nostettu muun muassa lasten oikeuksista kouluttamisen ja tiedottamisen lisääntyminen, lasten ja nuorten osallisuuden kokemuksen lisääminen, vanhempien osaamisen vahvistaminen turvataitokasvatuksesta sekä lasten sosioemotionaalisisista taidoista. Väkivallaton lapsuus- toimenpidesuunnitelmassa on myös mainittu yhtenä tavoitteena toteuttaa Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen- toimintaohjelman mukaisia toimenpiteitä sukuelinten silpomisen ehkäisemiseksi ja uhrien auttamiseksi. (Jokela ym. 16-59.)

Tyttöjen sekä naisten sukuelinten silpominen (FMG) on suuri ihmisoikeusongelma Euroopassa. Suomessa vuonna 2021 laadittu kansallinen Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen estämisen toimintaohjelma, eli FMG-toimintaohjelma linkittyy Suomessa Istanbulin sopimuksen toimintaohjelmaan, jossa on mainittu eräänä silpomista ehkäisevänä konkreettisena toimenpiteenä laadittava FMG-toimintaohjelma. FMG-toimintaohjelmalla tarkoitetaan kuntia, päättäjiä, ammattilaisia, järjestöjä, perinnettä harjoittavien yhteisöjä sekä muiden ilmiön kanssa työskenteleviä tai toimivia henkilöitä ja heidän toimintaansa ohjaavaa suositusta, jonka tarkoituksena on estää naisten ja tyttöjen silpominen ja auttaa silpomisen uhreja. Suomi on asettanut lähitulevaisuudessa toteutettavaksi tavoitteeksi estää Suomessa asuvien tai oleskelevien tyttöjen tai naisten silpominen tai silvottavaksi lähettäminen kokonaan. Tämän tavoitteen toteutumiseksi laadittuja konkreettisia toimia ovat muun muassa ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa ja muissa ammatillisissa koulutustahoissa silpomisen liittäminen opetusohjelmiin, ammattilaisten aiheeseen liittyvän osaamisen ajantasaisuuden varmistaminen, aiheen lisätutkimukseen kannustaminen sekä aluekohtaisten toimintamallien ja yhteistyöverkostojen luominen. Edeltäjästään Tyttöjen ja naisten ympärileikkauksen estämisen toimintaohjelmasta vuosien toimintaohjelmasta vuosille 2012-2016 poiketen vuonna 2021 julkaistulle FMG-toimintaohjelmalle ei ole määritelty toimintakautta, vaan se on suunniteltu toistaiseksi voimassa olevaksi. (Klemetti & Koukkula 2021, 7-62.)

Vaikka Suomessa on paljon väkivaltaa ehkäisevää työtä ohjaavia säädöksiä, lakeja ja suunnitelmia, esiintyy ilmiön ehkäisemistyössä myös paljon haasteita. Suomessa väkivaltatyön haasteita ovat erityisesti uhrien pirstaloituneet ja alueittain vaihtelevat palvelut. Väkivallan ehkäisytyö on suurimaksi osaksi kolmannen sektorin, esimerkiksi järjestöjen vastuulla. Koska kolmas sektori vastaa suurimmasta osasta väkivaltaa ehkäisevistä palveluista, ei palveluja ole kaikilla alueilla saatavilla ja palveluiden määrä saattaa vaihdella. (Carter Anand ym. 2021.) Erityisesti avohuollon palvelut ovat palveluita, jotka saattavat joiltain alueilta puuttua täysin (Hackenberg, Koljonen & Sallinen 2019). Myös sosiaali- ja terveysalan henkilöstön vajavainen koulutus aiheesta, henkilökohtaiset asenteet, liialliset työkuormat sekä selkeiden hoitopolkujen puute ovat julkisen sektorin suurimpia haasteita väkivaltatyössä. (Carter Anand ym. 2021.) Eri viranomaisten välistä yhteistyötä, joka on merkittävässä asemassa väkivallan ehkäisytyössä, haastaa vaitiolovelvollisuus, sillä esimerkiksi lääkäri on viranomainen, joka tarvitsee lastensuojelun palveluita lukuun ottamatta luvan potilaaltaan ottaa yhteyttä muihin viranomaisiin. (Hackenberg, Koljonen & Sallinen 2019). Kunnissa ja hyvinvointialueella tulisikin panostaa väkivaltaan puuttumisen työvälineiden kehittämiseen sekä tehokkaan väkivaltatyön toimintaedellytysten muodostamiseksi. Hyvinvointialueiden tulisi myös laatia sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille koulutussuunnitelman, joka mahdollistaisi ammattilaisten jatkuvaa osaamisen kehittämistä. (Laitinen & October 2022, 4.)

5 Kirjallisuuskatsauksen toteutus

Kirjallisuuskatsaus on tutkimustapa, joka hyödyntää jo olemassa olevaa tutkimustietoa ja pyrkii tunnistamaan, arvioimaan, yhdistämään tutkimustietoa tutkimuskysymyksen mukaisesti. Kirjallisuuskatsauksessa pyritään poimimaan ja tiivistämään tarpeellinen tieto jo olemassa olevista alkuperäistutkimuksista, ja saadun materiaalin avulla muodostetaan kokonaiskuva ja johtopäätökset tutkimuksen tuloksista. (Vilka 2023, luku 1.1.1.) Kirjallisuuskatsauksesta saadulla tiedolla voidaan muun muassa ohjata jo olemassa olevia käytäntöjä, koota täysin uusia ohjeistuksia, rakentaa suosituksia, kartoittaa ja löytää erilaisia tutkimusmenetelmiä tai työkaluja, sekä koota tutkimustietoa ja löytää aihealueen tutkimuksesta puutteita. Metodi toimii myös välineenä täysin uusien tutkimuskysymysten, näkökulmien, menetelmällisten lähestymistapojen muodostamiseksi. (Vilka 2023, luku 1.1.2) Kirjallisuuskatsauksen neljässä eri vaiheissa tutkimuksen tutkimuskysymys muotoillaan sopivaksi, aineisto valitaan, kuvailu rakennetaan ja tuotettua tulosta tarkastellaan lähemmin. Vaikka prosessista voidaankin eritellä edellä mainitut neljä vaihetta, on kirjallisuuskatsaukselle

tyypillistä vaiheiden päällekkäisyys. (Ahonen, Jääskeläinen, Kangasniemi, Liikanen, Pietilä, & Utrai-
nen 2013, 291–294.) Kirjallisuuskatsauksessa yhdistyvät siis tarkoin suunniteltu ja järjestelmällisyy-
teen pohjautuva tiedonhakuprosessi, tutkimusmateriaalin karsiminen ja valinta, valittuun aineis-
toon perehtyminen ja sen arvioiminen, sekä tutkimusmateriaalin analysointi. (Vilkkä 2023, luku
1.1.2.)

Katsauksen tyypin valinnassa merkityksellisiä tekijöitä ovat millainen aihe on luonteeltaan, millai-
nen tutkimuskysymys asetetaan, mitä teoksella tavoitellaan, millaiselle kohderyhmälle se on suun-
nattu ja millainen merkitys katsauksella on kohderyhmälle. (Vilkkä 2023, luku 1.1.3.) Aikaisempina
vuosina kirjallisuuskatsauksien päätyyppejä oli 3; narratiivinen- ja systemaattinen kirjallisuuskat-
saus, sekä meta-analyysi. (Ahonen ym. 2013, 293; Salminen 2011, 6–14.) Vilkkä (2023) on kuiten-
kin laajentanut tätä jakoa, ja erottanut vielä integratiivisen kirjallisuuskatsauksen omaksi kokonai-
suudekseen.

Narratiivinen, eli kuvaileva kirjallisuuskatsaus on perinteinen kirjallisuuskatsaustyyppi, jossa tutki-
mus perustuu ilmiöstä kerätyn tiedon kartoittamiseen, sen keskeisten käsitteiden määrittelyyn ja
niiden väliin suhteisiin ilmiön yleisyyden tutkimisen sijaan. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus muodos-
tuu tutkijan tunnistaman tiedon ja niistä ymmärtämiensä asioiden ympärille. Katsaustyyppi huo-
mioi tutkimusmateriaalin läpikäynnin ja sen tulkinnan subjektiivisena prosessina, jolloin tutkimus-
materiaalin läpikäyntivaiheessa se sallii tutkimuskysymysten täsmentymisen ja tarkentumisen.
Kuvaileva kirjallisuuskatsaus mahdollistaa kattavan yleiskatsauksen valitusta aiheesta, ilmiön sen-
hetkisestä tilanteesta tutkimusalalla, sekä havaitsemaan olemassa olevan tiedon vajavaisuuksia
lisätutkimuksen tarpeen näkökulmasta. Menetelmä soveltuu käytettäväksi muun muassa tutki-
muksissa, joissa pyritään etsimään jo olemassa olevasta tutkimusmateriaalista lisää tietoa valitusta
ilmiöstä, kuvaamaan tutkimusten tutkimusasetelmia ja niissä olevia teorioita, tai tutkimaan valitun
teeman historiallista taustaa tai kehitystä. (Vilkkä 2023, luku 1.2.1) Erityisesti myös aiheet, joiden
tutkimustieto on pirstaleista, ovat kirjallisuuskatsauksen avulla koottavissa yhtenäisemmiksi koko-
naisuuksiksi. Kuvailevien kirjallisuuskatsausten avulla voidaan myös arvioida toimintaa tai käytössä
olevia käytäntöjä, sekä kehittää ja päivittää olemassa olevia suosituksia ja toimintamalleja. (Aho-
nen ym. 2013, 295.) Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkijalle tarjoama mahdollisuus suunnata

tutkimustaan erityiskysymysten avulla voidaan nähdä menetelmän erityisenä vahvuutena. Katsaustyyppiä on kuitenkin kritisoitu, sillä tiedonhaku on subjektiivista ja sen voidaan tulkita olevan sattumanvaraista. (Vilkka 2023, luku 1.2.1; Ahonen ym. 2013, 292.)

5.1 Tiedonhakuprosessi

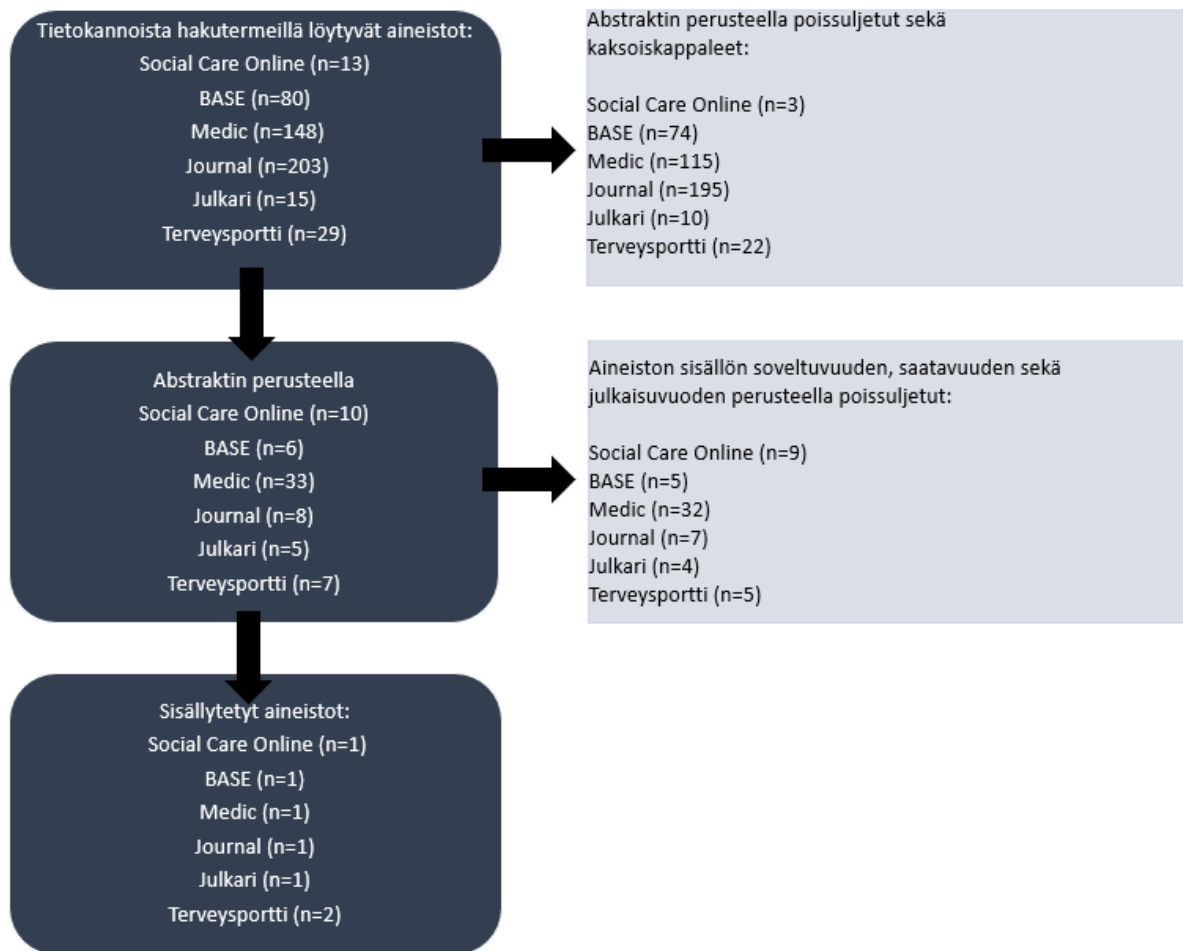
Narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa tiedonhaku pohjautuu tarkasti määriteltyyn tutkimuskysymykseen, jonka avulla tuotetaan kuvaileva ja laadullinen vastaus. (Ahonen ym. 2013, 291) Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on tiedonhaun ja aineistonvalintakriteerien näkökulmasta hieman vapaampi muihin kirjallisuuskatsauksen tyypeihin verrattuna. Narratiiviset kirjallisuuskatsaukset ovat tavoitteiltaan sellaisia, että niissä voidaan hyödyntää tutkimusaineistona myös muunlaista kirjallisuutta. Kyseisessä kirjallisuuskatsauksen tyypissä hyödynnettävä materiaali voi olla myös niin sanottua harmaata kirjallisuutta, jolla tarkoitetaan vertaisarvioimatonta kirjallisuutta tai tutkimustietoa. Harmaata kirjallisuutta voi olla esimerkiksi tutkimusorganisaatioiden tai asiantuntijaorganisaatioiden laatimia selvityksiä, raportteja tai tutkimuksia, opinnäytteitä tai väitöskirjoja sekä konferenssijulkaisuja. (Vilkka 2023, luku 1.3.) Tärkein kriteeri aineiston valinnalle on se, kuinka kerätty aineisto vastaa valittuun tutkimuskysymykseen. Harmaan kirjallisuuden käyttö kirjallisuuskatsauksissa on siis sallittua, jos tutkija kykenee perustelevaan aineiston merkityksellisyyden tutkimuksessa. (Ahonen ym. 2013, 295–296.)

Kirjallisuuskatsauksen tiedonhaun prosessia arvioidaan kattavuuden ja perusteellisuuden käsitteiden avulla. Jotta tiedonhaun prosessi olisi kattava ja perusteellinen, tulee tutkijan käyttää erilaisia hakusanoja ja tiedonhaun tapoja, sekä panostaa tietokantojen monipuolisuuteen. (Vilkka 2023, luku 3.2.1.) Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tiedonhakuprosessissa on kuitenkin myös mahdollista, että aineistonhankinnassa käytettyjä hakusanoja voidaan tarpeen mukaan muokata tai sopeuttaa paremmin tutkimuksen tarpeeseen (Ahonen ym. 2013, 295). Perusteellisuus kirjallisuuskatsauksessa tarkoittaa sitä, että tiedonhaun avulla havaitaan kaikki aiheeseen linkittyvät lähteet. Kirjallisuuskatsauksen tyyppin mukaan tiedonhaun prosessissa tulee arvioida myös sitä, tavoitellaanko tiedonhaun prosessissa kattavaa vai edustavaa materiaalia. (Vilkka 2023, luku 3.2.1.) Sarajärven ja Tuomen (2017, 107) mukaan kirjallisuuskatsausprosessissa tulisi myös tarkastella sitä, haluaako aineiston olevan mahdollisimman samanlaista vai erilaista.

5.1.1 Tietokannat

Valitsin opinnäytetyön aineistonhaun tietokannoiksi 6 eri tietokantaa, ja hyödynsin erilaisia hakusanoja ja niiden yhdistelmiä saavuttaakseni perusteellisen tiedonhaun sekä kattavan aineiston. Tietokannoikseni valikoituivat Social Care Online, BASE, Medic, Journal, Julkari sekä Terveysportti. Käytin sekä suomen- että englanninkielisiä hakusanoja, riippuen tietokannan kielestä ja hakutulosten määrästä. Jos hakusanoillani aineiston määrä oli huomattava, muokkasin hakusanoja tarkempien tulosten saamiseksi, rajasin aineiston julkaisumaan Suomeksi ja käytin rajauskriteereinä aineiston vertaisarviointia ja saatavuutta. Mikäli hakusanat tuottivat liian vähän tuloksia, muokkasin tai lisäsin hakulausekkeiden sanoja. Tietokantahaut tuottivat myös materiaalia, jota olen käyttänyt kirjallisuuskatsauksessani, jolloin poissuljin suoraan aineistosta myös ne teokset, jotka ovat jo esiintyneet opinnäytetyöni teoriaosiossa. Aineistonhaussa käyttämiäni hakulausekkeita, joiden perusteella aineisto on kerätty, olivat muun muassa "interpersonal violence" OR ipv OR abuse (prevent* OR interven*), "interpersonal violence" OR "domestic violence" OR abuse AND prevent* OR interven* AND "in Finland", "interpersonal violence" AND prevention, lähisuhdeväkival* AND ehkäis*, lähisuhdeväkivalta, sekä lähisuhdeväkivallan AND ehkäiseminen. Tarkempi esittely tietokantakohtaisista hakulausekkeista ja -rajauksista liitteessä 1.

Taulukko 1: Aineiston keruun kuvaus

Havaitsin myös aineistohakuprosessin aikana puutteita löytämässäni aineistossa, sillä tutkimusaineistoissa vain osassa tarkasteltiin konkreettisten menetelmien tai välineiden merkitystä lähisuhteiväkivallan ehkäisemistyössä. Halusin kuitenkin sisällyttää opinnäytetyöhöni myös konkreettisia uhrin tai tekijän kanssa yhteistyössä käytettäviä välineitä ja menetelmiä väkivallan kartoittamisessa ja siihen puuttumisessa. Tämän vuoksi täydensin aineistohakua manuaalisella haulla. Manuaalisen haun toteutin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivustolla.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuston valitsin manuaalisen haun alustaksi, sillä THL on sosi- ja terveysalalla erittäin tunnettu tietoa ja asiantuntijapalveluita tuottava taho. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntija- ja tutkimustoiminta on myös Sosiaali- ja terveysministeriön alaista, joka erityisesti lisää sivuston luotettavuutta ja tiedon hyödynnettävyyttä. (Tietoa meistä

2023). Myös aineistooni jo valitsemissani Keron, Nyqvistin, Raution ja Puurosen (2019) Lääkärilehdessä julkaistussa tutkimusartikkelissa, sekä Korpilahden, Tupolan ja Piispan (2021) artikkelissa mainittiin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto väkivallan riskiarvioinnin materiaalien lähteenä. THL:n sivustolla manuaalisen haun toteutin verkkosivun omaa hakukenttää hyödyntäen, hakusanalla lähisuhdeväkivalta. Kyseinen haku tuotti 23 hakutulosta. Hakutuloksien seasta valitsin otsikon ”Lomakkeet väkivallan kirjaamiseen ja kartoittamiseen”, joka vei minut Väkivalta-aiheiselle sivustolle, ”Työn tueksi”-osioon. Kyseinen verkkosivun osio piti sisällään kaipaamaani informaatiota konkreettisista väkivaltatilanteiden toimintamalleista sekä väkivallan kirjaamisen ja kartoittamisen työkaluista, ja valikoin sen yhdeksi kirjallisuuskatsauksen aineistoksi.

5.1.2 Aineiston valinta

Kirjallisuuskatsauksen aineistonvalinta voi olla implisiittistä tai eksplisiittistä. Implisiittinen aineistonvalinta perustuu tutkijan kykyyn argumentoida vakuuttavasti aineistonsa valintaa, eikä esimerkiksi sisällä sisäänotto- tai arviointikriteerien sekä tietokantojen tarkempaa raportointia. Eksplisiittinen aineistonhaku taas pyrkii kuvaamaan muun muassa sisäänottokriteerien tai tietokantojen tarkastelun avulla yksityiskohtaisesti aineistonvalintaprosessia vaiheittain. Kun tiedonhaku perustuu systemaattiseen toimintaan, lisää se tutkimuksen luotettavuutta. (Ahonen ym. 2013, 295–296.)

Yleisin haaste kirjallisuuskatsauksessa on käytetyn aineiston laadun arvioinnin puutteellisuus tai olemattomuus, aineisto on laadultaan heikkoa, eikä se palvele kirjallisuuskatsauksen tarkoitusta. Tuolloin tuotetun kirjallisuuskatsauksen laatu kärsii huomattavasti, eikä sen voida tulkita olevan itsessään laadukas. Jotta kyseisiä haasteita voitaisiin välttää, tulee tutkijan toteuttaa laadunarviointiprosessi, jossa arvioidaan ja analysoidaan tutkimustietoa systemaattisesti. Kirjallisuuskatsauksessa käytettävää tutkimusmateriaalia arvioidaan pätevyyden eli validiteetin, luotettavuuden eli reliabiliteetin, sovellettavuuden, siirrettävyyden sekä yleistettävyyden käsitteiden avulla. Kyseiset käsitteet auttavat tutkijaa arvioimaan tutkimusten laatua, niiden puutteita, vahvuuksia oman kirjallisuuskatsauksen näkökulmasta. Edellä mainittuja arvioinnin elementtejä hyödyntäen tutkija rajaa ja valitsee käytettävän aineiston ja poissulkee materiaalin, joka ei läpäise laadunarviointiprosessia (Vilka 2023, luku 3.2.1).

Toteutin aineistonhakuni eksplisiittisesti, eli tarkastelin aineistonhankintaa vaiheittaisen valintaprosessin kautta. Opinnäytetyössäni sisällyttämis- ja poissulkukriteerit toimivat itsessään siis osittain laadunarviointiprosessin osina, sillä jo aineistoa hakiessani poissuljen materiaalia, joka ei vastaa haluttua laatua. Poissulkukriteereiksi olen valinnut muun muassa; aineiston kieli on muu kuin suomi tai englanti, aineisto on julkaistu ennen vuotta 2017, koko aineisto ei ole saatavilla, aineisto ei käsittele lähisuhdeväkivaltaa, sen ehkäisemistä, eikä se alueellisesti käsittele Suomea. Sisäänotto- ja poissulkukriteerien lisäksi arvioin aineistonhaussa aineiston sisältöä tarkastelemalla materiaalia sen monipuolisuuden näkökulmasta. Pyrin aineistoa tarkemmin tarkastelemalla nostamaan niistä esille mahdollisimman monipuolista sisältöä sen lisäksi, että havaitsin yhteneväisyyksiä muihin aineistoihin. Tarkoitukseni oli muodostaa mahdollisimman kattava aineisto, joista pystyin luontevasti muodostamaan myös yhteneväisiä teemoja.

Taulukko 2: Aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Aineiston julkaisukielenä suomi tai englanti	Aineiston julkaisukieli muu kuin suomi tai englanti
Aineisto on julkaistu vuosina 2017–2023	Aineisto on julkaistu ennen vuotta 2017
Aineisto käsittelee lähisuhdeväkivaltaa	Aineisto ei käsittele lähisuhdeväkivaltaa
Aineisto linkittyy lähisuhdeväkivaltaan Suomessa	Aineisto ei linkity lähisuhdeväkivaltaan Suomessa
Aineistossa käsitellään lähisuhdeväkivallan ehkäisemistä	Aineistossa ei käsitellä lähisuhdeväkivallan ehkäisemistä
Aineisto on saatavilla	Aineisto ei ole saatavilla

Käytettävän materiaalin laadunarviointi perustuu siihen, kuinka tutkimusmateriaalissa tutkimus on toteutettu, ja kuinka materiaali vastaa katsauksessa määritellyyn tutkimuskysymykseen ja sen haluttuun tarkoitukseen (Vilkkä 2023, luku 3.2.1.). Kirjallisuuskatsauksessa hyödynnettävän alkupe-
räistutkimusten valinta tulee perustua arviointiin, joka tulisi myös tuoda ilmi kirjallisuuskatsauksessa taulukoinnin keinoin, kirjallisesti tai molempia menetelmiä hyödyntäen. Taulukointi, jota käytän opinnäytetyössäni kuvaamaan valitsemani aineiston luotettavuutta, on toimiva aineiston

valintaprosessin menetelmä, joka tukee tutkijaa hänen omassa luotettavuuden arvioinnin prosessissaan. Aineiston jäsentäminen, luotettavuuden arviointi, sekä sen tarkoituksenmukaisuuden ja hyödyn arviointi ovat osa-alueita, jotka taulukointimenetelmää käyttämällä voivat aineistonvalintaprosessissa selkeytyä. Taulukointi siis toimii aineistoa valitessa tukevana menetelmänä, jolla tutkija erottaa aineiston seasta sen materiaalin, jonka arvelee olevan tutkimuskysymyksen näkökulmasta parhaiten hyödynnettävissä. Taulukointi voidaan siis nähdä menetelmänä, joka edistää ja arvioi kirjallisuuskatsauksen laatua, ja tukee sekä manuaalisesti haetun, että tietokantojen avulla haetun aineiston valintaa. (Ahonen ym. 2013, 295–296.) Vilka (2023) toteaa, että aineiston laadunarviointiprosessissa tulisi tehdä näkyväksi se, mitä aihetta tutkimukset käsittelevät, millaista aineistoa siinä on käytetty, kuinka aineisto on kerätty, mitä tuloksia aineiston avulla on pystytty todentamaan, millaisia päätelmiä aineistosta on voitu nostaa, ja kuinka käytetty materiaali palvelee katsauksen määriteltyä tarkoitusta. Itse toteutin laadunarviointia ilmentävän taulukon edellä mainittua Vilkan laadunarviointiprosessia mukaillen. Taulukkoon olen tuonut esille käytetyn aineiston nimen, julkaisijan, tekijän tai tekijät, julkaisuvuoden, menetelmän, sen tavoitteet sekä tuloksen (kts. liite 1.).

5.2 Aineiston analysointi teemoittelun avulla

Aineiston hankinnan vaihe ja sen analysointi kulkevat usein rinnakkain kirjallisuuskatsauksen toteuttamisessa. Aineiston analyysillä tarkoitetaan tutkijan paneutumista aineistoon, ja se tavoittelee valitun aineiston tarjoaman tiedon kuvailua, tulkintaa sekä laajempaa ymmärrystä. (Koski 2020.) Teemoittelu, eli aineiston kategorioihin määrittely, on yksi laadulliseen tutkimukseen linkitettävistä tutkimusaineiston analyysimenetelmistä. Teemoittelu voidaan luokitella olevan yksi sisällönanalyysin muoto, joka tavoittelee tutkimuskysymyksen näkökulmasta olennaisten teemojen löytämistä pilkkomalla ja ryhmittelemällä aineistoa. (Sarajärvi & Tuomi 2017, 107-108.) Teemoittelulla yksinkertaistettuna pyritään nostamaan aineistosta esille niiden välisiä yhteisiä tekijöitä tai ilmiöitä jakamalla aineistostaan tutkimuskysymyksiin liittyviä tulkintojaan erilaisiin ala- ja yläkategorioihin (Koski 2020). Teemoittelua voidaan konkreettisesti havainnollistaa kirjallisuuskatsauksessa esittämällä tutkijan aineistosta nostamia sitaatteja (Juhila n.d.).

Kategorioiden muodostaminen on merkittävä työvaihe teemoittelussa, sillä se ohjaa tutkijan aineiston analyysiprosessia. Tutkija kategorioita muodostaessaan tulkitsee aineistoa ja tekee sen perusteella päätöksiä siitä, millaisiin teemoihin aineistosta löytyvät materiaalit jakautuvat. Erityisesti

tästä sisällönanalyysin muodosta voidaan siis todeta, siis tutkijan omat näkökulmat ja tulkinnat vaikuttavat siihen, millaiseen lopputulokseen tutkija pääsee. Tärkeää on kuitenkin ymmärtää, että tematisoinnissa tutkijan subjektiivisuus korostuu, jolloin tutkijan kyky perustella omat näkökulmansa korostuu. Aina kun kyseessä on tutkijan oma tulkinta, voidaan ajatella toisen tutkijan täsmälleen samanlaisen lopputuloksen saavuttamisen olevan miltei mahdotonta. Se, että tutkija kuitenkin tunnistaa omien ennakkonäkemyksien merkityksen tiedonhaun ja analysoinnin prosessissa, ja ymmärtää ennakkotiedon ja –ymmärryksen aiheesta olevan yksi vaikuttava tekijä aineiston tulkinnassa, on merkityksellistä analysointivaiheessa. (Koski 2020.)

Aineistoa analysoidessani luin jokaisen aineiston huolellisesti läpi, ja nostin itselleni taulukkoon otteita aineistosta, jotka mielestäni käsittelevät sisällöllisesti lähisuhteiden väkivaltaa ja sen ehkäisemistä. Jokaisesta otteesta pyrin ensin nostamaan väkivaltatyöhön liittyviä alateemoja tutkimuskysymykseksi ja tarvitsemani tiedon huomioiden. Muodostuneet alateemat kuvaisivat jollain tavalla väkivaltatyön menetelmiä, työ- tai toimintatapoja ja työvälineitä, sekä toimijoita. Pääteemoja tarkastelelin havaitsemieni alateemojen kautta, ja pyrin muodostamaan teemoille mahdollisimman tarkasti teemoja kuvaavia kattotermejä. Esimerkki aineiston teemoittelusta löytyy taulukosta 3.

Taulukko 3: Esimerkki teemoittelusta

Fraasi/ote	Pääteema	Alateema	Alateema
”Väkivallasta tulee kysyä suoraan mutta samalla varmistaa, ettei tekijä ole paikalla ja että uhrin on turvallista palata kotiin. Väkivallan uhrin kohtaamiseen kuuluvat myös tietoisuuden lisääminen väkivallan monista muodoista, saatavilla olevasta avusta ja traumasta toipumisesta” (Kero 2022).	Tunnistaminen, tilanteen kartoittaminen, ohjaus ja neuvonta, turvaaminen	Puheeksiotto, olosuhteiden selvittäminen, palveluohjaus- ja neuvonta, opastaminen, riskinarviointi	Sosiaali- ja terveydenhuolto, moniammatillinen yhteistyö

<p>"...perustettiin Helsinkiin Suomen ensimmäinen Seri-tukikeskus seksuaaliväkivallan uhreille... Lähisuhdeväkivallan seulonta ja uhrien hoitoonohjaus liikkuvat Seri-tukikeskusten tarjoamien palveluiden rajapinnalla" (Kero, Nyqvist, Puuronen & Rautio 2019).</p>	<p>Tukeminen, tilanteen kartoittaminen, ohjaus ja neuvonta</p>	<p>Tukipalvelut, seulontamenetelmä, palveluohjaus ja -neuvonta, hoitoonohjaus</p>	<p>Seri-tukikeskus, sosiaali- ja terveydenhuolto, moniammatillinen yhteistyö, Kolmas sektori</p>
<p>"We developed a project model to identify DV survivors through a set of questions and, when necessary, referred the survivors to a team of professional psychiatric nurses and a social worker" (Holma, Husso, Laitila, Notko, Siltala & Virkki 2020).</p>	<p>Tunnistaminen, tilanteen kartoittaminen, ohjaus ja neuvonta</p>	<p>Toimintamalli, seulonta, puheeksiotto, kyselylomake, palveluohjaus ja -neuvonta</p>	<p>Sosiaali- ja terveysala, sosiaalityöntekijä, psykiatrinen sairaanhoitaja, moniammatillinen yhteistyö</p>
<p>"Suojelutoimien onnistuminen edellyttää, että ne sisältävät tehokkaita menetelmiä lapsen ja hänestä huolehtivien henkilöiden tukemiseksi, väkivallan ehkäisemiseksi, tunnistamiseksi, raportoimiseksi, käsittelyyn saattamiseksi, tutkimiseksi ja hoitamiseksi" (Laajasalo, Leppäkoski, Mäkelä, Paavilainen & Rajala 2021).</p>	<p>Tunnistaminen, tilanteen kartoittaminen, tukeminen, ohjaus ja neuvonta, turvaaminen</p>	<p>Uhrin kohtaamisosaaminen, dokumentointi, uhrin ja läheisten tuen tarpeen arviointi, hoitaminen, tukitoimet, palveluohjaus, suojelutoimet, yhteydenotto poliisiin, esi- tai rikostutkinta</p>	<p>Sosiaali- ja terveysala, poliisiviranomainen, moniammatillinen yhteistyö</p>
<p>"Kokemus pärjäävyydestä, toimivat vuorovai- kutussuhteet, vanhemmuuden tuki ja voimavarojen vahvistaminen ml. kannustava kasvat- tus sekä lasten, nuorten ja perheiden tarpeiden mukainen apu ja tuki vähentävät tutkimusten mukaan väkivallan ja lapsen tar- peiden laiminlyönnin riskiä" (Korpilahti, Piispa & Tupola 2021).</p>	<p>Tukeminen, tilanteen kartoittaminen</p>	<p>Sosioemotionaaliset taidot, turvataidot, seksuaalikasvatus, vanhemmuus, kasvatus, tuen tarpeen arviointi, palvelusuunnittelu</p>	<p>Neuvola, sosiaali- ja terveysala, kolmas sektori, moniammatillinen yhteistyö</p>

<p>”Suomessa käytössä oleva moniammatillinen riskinarvioinnin menetelmä (MARAK) kokoaa paikkakunnalla toimivat uhrin auttamiseksi työskentelevät viranomaiset ja järjestöt yhteen ja koordinoi uhrille annettavaa tukea” (Piispa & October 2017).</p>	<p>Tunnistaminen, tilanteen kartoittaminen, tukeminen, ohjaus ja neuvonta</p>	<p>Riskinarviointi-menetelmä, palvelutarpeen arviointi, tukipalvelut, palvelukokonaisuuden koordinointi, palveluohjaus- ja neuvonta</p>	<p>MARAK-työryhmä, sosiaali- ja terveydenhuolto, poliisiviranomainen, kolmas sektori, järjestöt</p>
<p>”According to that, six per cent of the respondents had elevated risk of child maltreatment and should be offered support for managing their everyday lives with children” (Ellonen, Helminen, Lepistö, Paavilainen & Rantanen 2019).</p>	<p>Tunnistaminen, tilanteen kartoittaminen, tukeminen</p>	<p>Riskitekijöiden tunnistaminen, palvelutarpeen arviointi, riskinarviointi, vanhemmuuden tukeminen, arjen tukeminen, tukipalvelut</p>	<p>Sosiaali- ja terveydenhuolto, kolmas sektori, moniammatillinen yhteistyö, neuvola</p>
<p>”Kirjaa lapsen kertomus ja omat kysymyksesi mahdollisimman tarkasti ylös. Jos työskentelet terveydenhuollossa, kirjaa väkivallan merkit. Käytä Pahoinpitely- ja kehokarttalomaketta (PAKE) tai Raiskatun akuuttiapu -kansiota (RAP)” (Työn tueksi 2023).</p>	<p>Tilanteen kartoittaminen, tukeminen</p>	<p>Pahoinpitely- ja kehokarttalomake (PAKE-lomake), Raiskatun akuuttiapu-kansio (RAP-kansio), dokumentointi</p>	<p>Sosiaali- ja terveydenhuolto</p>

6 Opinnäytetyön tulokset

Holma (2020) kollegoineen on tunnistanut kolme kriittistä vaihetta väkivallan ehkäisemisessä; väkivallan tunnistamisen, puheeksioton sekä asiakkaan ohjaamisen väkivaltatyön palveluiden piiriin. Korpilahti, Tupola ja Piispa (2021) tuovat edellä mainittujen kolmen vaiheen lisäksi esille myös yksilöiden ja perheiden tukemisen merkityksen väkivallan ehkäisemiseksi. Korpilahti kollegoineen (2021) käsittelee yksilöiden tukemista sekä väkivaltaa ennaltaehkäisevänä, että uhrin tilannetta

edistävänä keinona. Molempien tutkijaryhmien ajatuksia hyödyntäen olen jakanut opinnäytetyössäni tutkimuksen tulokset väkivallan tunnistamista, ilmiön puheeksiottoa, yksilön tukemista sekä väkivaltatyön palveluita käsitteleviin osa-alueisiin.

6.1 Väkivallan tunnistaminen

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset sekä viranomaiset ovat erityisen merkittävässä roolissa väkivallan ehkäisemistyössä, sillä useimmiten jo tapahtuneen väkivallan uhrien tavoittaminen on kaikkein todennäköisintä silloin, kun he hakeutuvat itse sosiaali- ja terveyspalveluihin, tai poliisiviranomainen saa hätäkeskukselta ilmoituksen väkivaltarikoksesta. (Piispa & October 2017; Holma ym. 2020). Väkivalta vaikuttaa monipuolisesti sen kokijaan, jolloin asiakkaan vammojen, väkivallan merkkien tai käytöksen havainnointi on tunnistamisprosessissa erityisen tärkeää (Kero ym. 2019). Väkivallan tunnistamisen taitoja kehittämällä voidaan yksilötasolla väkivaltaan puuttua tehokkaammin (Holma ym. 2020). Sosiaali- ja terveysalan, kasvatusalan, sekä muiden väkivaltaa kohtaneiden ammattihenkilöiden tietotaitoa voidaan kehittää esimerkiksi erilaisilla verkkokoulutuksilla sekä toimintaoppailla. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos tarjoaa esimerkiksi koulutusta väkivaltaan puuttumisen, sekä kouluympäristössä sukupuolistuneen väkivallan kohtaamisen tunnistamiseksi, oppaita ja muuta materiaalia siitä, kuinka tilanteissa uhri tulisi kohdata ja kuinka viedä väkivaltatyön prosessia eteenpäin. (Työn tueksi 2023.)

Uhrin tunnistamiseksi, tilanteen selvittämiseksi tai mahdollisesti jopa väkivallan ennaltaehkäisemiseksi erityisesti väkivallan riskitekijöiden vaikutusten ymmärtäminen ja niiden kartoittaminen ovat hyviä keinoja havaita ja puuttua väkivaltaan. Suomessa on käytössä monenlaisia seulonta- ja kartoittamismenetelmiä sekä työkaluja, joiden avulla väkivaltaa ja riskitekijöitä voidaan yksilöiden kohdalla kartoittaa, jotta oikea-aikainen puuttuminen väkivaltaan olisi mahdollista. (Kero ym. 2019.) Seulonta- ja kartoittamistyökalujen avulla pyritään seulomaan väkivallan riskissä olevia henkilöitä väestöstä sekä kartoittamaan mahdollista väkivallan riskiä tai tapahtunutta väkivaltaa (Työn tueksi 2023). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on kehittänyt neuvolapalveluissa raskauden aikana, sekä lapsen syntymän jälkeen tehtäviä väkivallan suodatin- ja kartoituskyselyjä, jotka mahdollistavat väkivallan uhriksi joutumisen riskin analysointia tai jo väkivaltaa kokeneen uhrin tunnistamisen ja aiheen puheeksioton (Kero ym. 2019). MARAK-riskinarviointilomake on myös laajalti Suomessa käytössä oleva kartoituslomake, joka pyrkii kartoittamaan jo tapahtuneen väkivallan uusiutumisen

riskiä. Väline on tarkoitettu sovellettavaksi kaikille aikuisille henkilöille, elämäntilanteesta ja asiakontaktista riippumatta, kunhan sitä käyttää koulutuksen saanut ammattilainen. (Piispa & October 2017.) LASTA-seula-mallin LASTA-taustatietolomake on asiakasryhmäkohtainen, ja siten rajoitetummin hyödynnettävissä oleva riskinarvioinnin väline. Lomaketta käytetään vain tilanteissa, joissa väkivallan uhrina on lapsi. (Laajasalo ym. 2021.) RATTI-työkalu on taas esimerkki radikalisoitumisen riskin tunnistamisen välineestä, jolla voidaan tarkastella väkivaltaisen käyttäytymisen riskissä olevan henkilön palveluiden tarvetta (Työn tueksi 2023).

6.2 Väkivallan puheeksiotto

Väkivallan systemaattinen puheeksi ottaminen on keino tunnistaa mahdollisia uhreja ja arvioida heidän tilannettaan, kun asiasta käydään ammattilaisen ja asiakkaan välillä avointa keskustelua. Aiheesta tulisi asiakkaalta **itseltään kysyä suoraan**, sillä kaikkia uhreja ei kyetä tunnistamaan ilman rohkeaa puheeksi ottamista. Väkiältä on harvoin aihe, jonka asiakas tuo itse esille keskusteluun. (Holma ym. 2020.) Vaikka välitöntä keskusteluyhteyttä aiheesta ei asiakkaan kanssa kyettäisi muodostamaan, systemaattinen puheeksiotto voi myös rohkaista asiakasta itseään keskustelemaan kokemastaan väkivallastaan esimerkiksi myöhemmissä kohtaamisissa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen kanssa, ja näin mahdollistaa väkiältä puuttumisen (Korpilahti, Piispa & Tupola 2021). Väkiällän uhrin kanssa on asian ilmi tultua tärkeää myös keskustella uhreille tarkoitetuista palveluista, joissa tarjotaan apua ja tukea sekä prosessiin, että väkiällän aiheuttamasta traumasta toipumiseen (Kero 2022). Asiakasta kohtaavan ammattilaisen palveluohjauksen ja -neuvonnan taidot ovat siis uhrin kohtaamisessa ja hänen kanssaan keskustellessa olennaisia (Holma ym. 2020).

Äitiys- ja lastenneuvolapalveluissa, sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa käytössä olevat esitietolomakkeet ovat yksi väkiällän puheeksiottamisen väline, sillä ne tarjoavat yksilöille mahdollisuuden mainita asiasta matalalla kynnyksellä. Asiakastilanteissa oleva ammattilainen arvioi, onko esitietolomakkeen perusteella tarvetta hyödyntää tarkempia väkiällän suodattavia- tai kartoittavia lomakkeita. Ensi- ja turvakotien liitto on esimerkiksi kehittänyt Turva-10 välineistön, jonka avulla tuodaan systemaattisesti väkiältä puheeksi lasten ikätason mukaisesti. (Korpilahti, Piispa & Tupola 2021.) BCAP-kysely, myöhemmin perheiden hyvinvointikyselyksi nimetty työväline on myös eräs väkiällän kartoittava seulontakysely, joka perustuu vanhempien huolen aiheiden tarkasteluun ja niiden puheeksiottamiseen, mahdollisesti jo ennen väkiällän tapahtumista. (Ellonen ym. 2019). Asiakkaan kanssa ilmiöstä keskustellessa voi hyödyntää myös erinäisiä uhreille suunnattuja

oppaita, jotka voivat sisältää esimerkiksi informaatiota väkivallasta ja sen muodoista, sekä saatavilla olevista palveluista ja väkivaltatyön tahoista (Työn tueksi 2023).

6.3 Tukemisen merkitys väkivaltatyössä

Asiakkaan osallisuutta tukemalla ja edistämällä voidaan lisätä yksilön turvallisuuden tunnetta ja tällöin vähentää myös väkivallan riskiä. Tukemalla yksilöitä sekä perheitä oikea-aikaisesti jo ennen väkivaltatilanteiden syntymistä voidaan väkivallan riskiä alentaa huomattavasti. Lapsen vanhempia tukemalla ja heidän voimavarojensa vahvistamisella erinäisissä perheille suunnatuissa palveluissa, voidaan tutkitusti suojella lasta väkivallalta ja laiminlyönniltä. Lapsiperheille suunnattuja julkisia palveluita ovat muun muassa neuvola- ja perhepalvelut, nuorisotyö sekä spesifioidut sosiaalihuollon palvelut, esimerkiksi lastensuojelu. Myös lapsen tai nuoren hyvät sosioemotionaaliset taidot, turvataidot, sekä seksuaalikasvatus vähentävät väkivallan uhriksi joutumisen riskiä. Kyseisiä taitoja vahvistamalla voidaan suojata lapsia väkivallalta, opettaa heitä pyytämään tai hakemaan apua itselleen tai muille, sekä toimimaan oikein uhkaavissa tai vaarallisissa tilanteissa. Sosioemotionaalisia taitoja ja turvataitoja tulee lapselle opettaa jo pienestä pitäen, ja tietotaitoja voidaan opettaa esimerkiksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa sekä muissa oppilaitoksissa. (Korpilahti, Piispa & Tupola 2021.)

Aina väkivaltaa ei kyetä käytössä olevin tukikeinoin ennaltaehkäisemään. Kun väkivaltatilanne on jo tapahtunut, väkivallan uhrin tukeminen sujuvoittaa hoito- ja palveluprosessia sen käynnistymisestä aina sen loppuunsaattamiseen asti. Väkivaltaa kohdannutta tai toteuttanutta asiakasta tulisi tukea erityisesti avunhakemisen prosessissa sekä tilanteesta selviämisestä. Tukea voidaan avunsaannin prosessissa saada esimerkiksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen taholta. (Kero 2022.) Asiakkaalle tukea tulisi tarjota parhaalla mahdollisella tavalla myös niissä tilanteissa, joissa hetkellä henkilö ei olisikaan valmis tekemään tarvittavia toimenpiteitä väkivallan katkaisemiseksi, esimerkiksi lähtemään väkivaltaisesta parisuhteesta, tai hän palaisikin myöhemmin tilanteeseen, jossa väkivaltaa tapahtuisi. (Työn tueksi 2023).

MARAK-työryhmässä moniammatillinen tiimi koordinoi väkivaltaa kohdanneen asiakkaan tukemisen prosessia. MARAK-työryhmän tarkoituksena on moniammatillisesti tarkastella asiakkaan tilannetta kokonaisvaltaisesti, koota uhrille turvasuunnitelma ja suunnitella hänelle yksilöllinen palvelusuunnitelma. MARAK-toimintamallin mukaisessa työskentelyssä tarpeen mukaisesti uhrin

tukijana toimii hänelle erikseen määritelty tukihenkilö. (Piispa & October 2017.) Jos väkivallan uhrina on lapsi, täytyy käytettävien tukitoimien olla suunniteltu lapsiystävällisiksi. Tällaisia tilanteita varten on suunniteltu Barnahus-malli. Barnahus-malli on väkivaltaa kohdanneille lapsille suunnattu toimintamalli, joka tukee lasta ja hänen hyvinvointiaan väkivaltatilanteiden selvittämisprosessissa. Se suojelee lasta oikeusprosessin aiheuttamalta uudelleentraumatisoitumista erinäisten työskentelymenetelmien tai yksilöllisten ratkaisujen avulla. Kyseisessä mallissa lasta tukee moniammatillinen tiimi, johon voi kuulua poliisin ja syyttäjän lisäksi esimerkiksi mielenterveyspalveluiden, lastensuojelun, perhepalveluiden ja terveydenhuollon ammattilaisia. (Työn tueksi 2023.)

6.4 Moninaisten palveluiden merkitys väkivaltatyössä

Asiakkaan päätyessä väkivaltatyön piiriin, myös tuen tarpeen tunnistamisella on suuri merkitys uhrin tai tekijän hoidon ja tarvitseman tuen kannalta. Kartoittamalla tarkemmin uhrin tai tekijän senhetkistä tilannetta voidaan heille tarjota tuen tarpeita vastaavia palveluita ja prosesseja. Väkivaltaa kohdanneen tai väkivaltaisesti käyttäytyneen asiakkaan tilannetta tulisi tarkastella kokonaisvaltaisesti ja tukea tarjota kaikkiin esiintyviin haasteisiin. Uhri tai tekijä voivat tarvita esimerkiksi psykososiaalista, taloudellista tai oikeudellista tukea. (Piispa & October 2017.) Mikäli uhrin palveluntarvetta arvioidessa nousee esille, että uhrin tämänhetkiset olosuhteet eivät ole hänelle turvalliset, tai aiheuttavat akuuttia väkivaltaa, on tärkeää arvioida myös tarvetta suojelutoimille. Väkivallan uhria sekä hänen perhettään voidaan ohjata viranomaisen taholta, tai hän voi myös itse hakeutua akuutissa ja turvattomassa tilanteessa turvakotiin, joissa mahdollistetaan asiakkaan välitön turvallisuus erinäisin turvallisuusmenettelyin. (Korpilahti, Piispa & Tupola 2021.) Lapsen kohdistuvaa rikosta epäillessä otetaan aina yhteyttä myös lastensuojeluun, joka toteuttaa omalta taholtaan myös tarvittavia lapsiin kohdistuvia suojelutoimia (Työn tueksi 2023). Kii-reellisissä, virka-ajan ulkopuolisissa tilanteissa sosiaalipäivystys on taho, joka arvioi uhrin palveluntarvetta, ja tekee tarvittaessa päätökset mahdollisista toimenpiteistä, riippumatta asiakkaan iästä (Kero 2022).

Kaikki asiakkaan kanssa käydyt keskustelut sekä väkivaltatyön prosessit on kirjattava tarkasti käytössä oleviin tietojärjestelmiin, ja käytetyt materiaalit on säilytettävä huolellisesti. (Holma ym. 2020.) Uhrin palveluiden suunnittelu sekä mahdolliset suojelutoimet ovat riippuvaisia väkivallan oikeanlaisesta dokumentoinnista ja näiden dokumenttien hyödyntämisestä. Sosiaali- ja terveys-

alan ammattilaisten tai muiden viranomaisten laatimia dokumentteja voidaan hyödyntää myös rikosoikeudellisessa prosessissa esi- tai rikostutkinnan materiaalina, jolloin niiden käyttämisen merkitys korostuu entisestään. (Laajasalo ym. 2021.) Esimerkiksi pahoinpitely- ja kehokarttalomake (PAKE-lomake), lastensuojeluilmoitukset, tai pelkkä asiakkaan kanssa käydyn keskustelun kirjaaminen käytössä oleviin tietojärjestelmiin ovat väkivallan ehkäisytyötä tukevaa materiaalia, jota voidaan hyödyntää jatkotyöskentelyssä asiakkaan kanssa tai hänen tilanteessaan (Työn tueksi 2023).

Jotta väkivallan uhrille tai tekijälle pystyttäisiin tarjoamaan hänen yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita, täytyy väkivaltatyön perustua monialaiseen yhteistyöhön. Palvelujärjestelmien ja hoitopolkujen tulisi hyödyntää monialaista yhteistyötä eri viranomaisten sekä järjestöjen välillä, jotta palveluista saataisiin monipuolisia ja asiakkaan kokonaisvaltaisesti huomioivia. Jotta väkivaltaa voitaisiin ehkäistä, tunnistaa sekä apua tarjota oikea-aikaisesti, tulee moniammatillisessa verkostossa viestinnän ja tiedonvaihdon olla laadukasta ja aktiivista. (Korpilahti, Piispa & Tupola 2021.)

MARAK-toimintamallin toinen vaihe, jossa uhrin ympärille muodostetaan MARAK-työryhmä, perustuu viranomaisten ja muiden työskentelytahojen väliseen tiedon vaihtamiseen palvelukokonaisuuden muodostamiseksi. Toimintamallissa uhrilta pyydetään suostumusta tietojensa luovuttamiseen eri toimintatahoille erillisellä lomakkeella eri toimijoiden salassapitovelvollisuuden vuoksi. (Piispa & October 2017.) Barnahus-toimintamallissa työskentely perustuu myös moniammatillisen yhteistyön järjestämiseen ja prosessin koordinoointiin tilanteissa, joissa lapsi on joutunut väkivallan uhriksi (Työn tueksi 2023).

Moniammatilliseen tiimiin lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevässä työssä voi koostua eri viranomaisista, esimerkiksi poliisista, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista, sekä kolmannen sektorin toimijoista. Työskentelyyn osallistuvat tahot ovat riippuvaisia asiakkaan palveluntarpeesta sekä käytössä olevasta toimintamallista. Esimerkiksi MARAK-työryhmään voi kuulua poliisin lisäksi ammattilaisia, joilla on esimerkiksi päihde- ja mielenterveyspalveluiden-, asumispalveluiden-, aikuissosiaalityön- tai lastensuojelun erikoisosaamista. Usein myös Rikosuhripäivystyksestä tai muusta uhrijärjestöstä pyydetään edustajaa osallistumaan MARAK-työryhmän työskentelyyn. (Piispa & October 2017.) Barnahus-toimintamallissa moniammatillisessa tiimissä työskentelee aina lasten ja nuorten traumoihin ja niiden hoitoon erikoistuneita terveydenhuollon ammattilaisia, jotka haastattelevat lasta poliisin sijaan (Työn tueksi 2023). Sosiaaliviranomaisista kuitenkin lastensuojelun henkilöstö liittyy

aina väkivallan epäilyissä moniammatilliseen työskentelyyn, mikäli uhrina on lapsi. (Laajasalo ym. 2021). Väkivallan ehkäisemistä tehdään myös hanke- tai projektimuodossa (Holma ym. 2020).

Työtä lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemiseksi sekä kierteen katkaisemiseksi tehdään kolmannella sektorilla sekä uhrin, että tekijän auttamiseksi. Ensi- ja turvakotien liitolla, Mannerheimin lastensuojeluliitolla (MLL), Maria-akatemiolla, Monika-Naiset liitolla sekä DELFINS-yhdistyksellä on tarjolla erinäisiä lähisuhdeväkivaltaa ehkäiseviä palveluja. Raiskauskriisikeskus Tukinainen, Rikouhripäivystys (RIKU), sekä Nollalinja työskentelevät myös väkivallan uhrien parissa tarjoamalla kriisiapua väkivallan uhreille ja auttamalla heitä hoito- ja käsittelyprosessin läpi. Edellä mainitut palvelut ovat uhreille tai tekijöille suoraan suunnattavissa, mutta myös erinäisissä hankkeissa, esimerkiksi Varjo-hankkeessa, tehdään monipuolista työtä väkivallan ehkäisemiseksi. (Kero ym. 2019; Kero 2022.)

7 Johtopäätökset

Lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseen tähtäävässä työssä merkityksellisiä vaiheita ovat asiakkaan tukeminen, tunnistaminen, puheeksiotto, sekä ohjaaminen. Eniten väkivaltaa ehkäistään Suomessa sekundääri- ja tertiääritasolla. Ehkäisevän väkivaltatyön elementtejä ovat edellä mainittujen lisäksi myös tiedon lisääminen, väkivallan dokumentointi, asiakkaan neuvonta ja ohjaus, olosuhteiden selvittäminen ja turvaaminen.

Lähisuhdeväkivallan primaaripreventiota, eli ennaltaehkäisyä on muun muassa lapsien seksuaali- ja turvataitokasvatus, heidän sosioemotionaalisten taitojen tukeminen sekä vanhemmuuden tukeminen. Väkivallan ennaltaehkäiseminen neuvolassa, varhaiskasvatuksessa, sekä kouluissa perustuu lasten kasvatukseen ja opettamisen lisäksi lasten kasvun ja kehityksen seuraamiseen, ja tarvittaessa väkivallan seulonta- ja kartoittamismenetelmiin, joilla pyritään havaitsemaan väkivallan riskitekijät ajoissa, jo ennen väkivallan tapahtumista.

Väkivaltatyöhön julkisella sektorilla osallistuu asiakkaan tilanteen mukaan erinäisten viranomaisien lisäksi esimerkiksi erinäisiä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, kolmannen sektorin toimijoita. Erityisesti sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten asema on merkittävä lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevässä työssä, jonka vuoksi terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ammattihenkilöstön väkivaltatyön osaamista tulisi lisätä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten työskentely voi olla primääri-,

sekundääri- tai tertiääritason työskentelyä, sillä erityisesti heidän työssään korostuu mahdollisuus havaita asiakkaissaan väkivallan riskitekijöitä, sekä väkivallasta aiheutuneita seurauksia. Kolmannen sektorin toimijat tekevät väkivaltaa ehkäisevää työtä primääri-, sekundääri- ja tertiääritasoilla. Kolmannella sektorilla on paljon monenlaisia eri järjestöjä, yhdistyksiä, hankkeita, projekteja ja muita toimijoita, joiden tarkoituksena. Lähisuhdeväkivaltaa ehkäistäessä moniammatillinen yhteistyö on erityisen tärkeää, jotta asiakas saisi tarvitsemansa avun ja tuen tilanteesta selviämiseksi.

Lähisuhdeväkivaltaa ehkäistäessä Suomessa on jo käytössä erilaisia toimintamalleja, työvälineitä sekä menetelmiä, jotka tukevat uhrin tai tekijän kanssa tehtävää työtä primääri-, sekundääri- ja tertiääritasolla. Väkivaltaa kartoitetaan ja seulotaan, sekä uhrin tai tekijän palveluntarvetta voidaan arvioida erinäisten lomakkeiden avulla. Esimerkiksi esitietolomakkeiden tai BCAP-lomakkeen avulla pystytään asiakkaan tilannetta ja väkivallan riskitekijöitä selvittämään jo mahdollisesti ennen väkivallan tapahtumista. MARAK-riskinarviointilomake, sekä LASTA-lomake, kartoittavat jo tapahtunutta väkivaltaa ja sen uusiutumisen riskiä palveluiden tarpeen näkökulmasta. Asiakkaan kohtaamisessa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä aiheen tai huolen puheeksioton tueksi. Esimerkiksi lasten kanssa Turva-10- työväline on keino keskustella väkivallasta lapsen ikätasoisesti. Asiakkaan tietojen jakamista eri toimintatahojen välillä voidaan edistää esimerkiksi tiedonluovutuslomakkeilla, sekä yhtenäisillä toimintamalleilla. Laajemmalla alueella Suomessa käytössä olevia toimintamalleja ovat muun muassa MARAK-toimintamalli, LASTA-seula-malli, sekä Barnahus-malli.

8 Pohdinta

Suomessa ei ole vielä kukaan olemassa koko maan kattavaa, yhtenäistä palvelujärjestelmää tai toimintamallia lähisuhdeväkivallan uhrien auttamiseksi. Lähisuhdeväkivaltaa ehkäistään paljon erinäisten projektien ja hankkeiden avulla, jotka kehittävät toimintamalleja, lomakkeita tai muuta materiaalia väkivallan tunnistamiseksi ja uhrien auttamiseksi. Hankkeet tai projektit eivät kuitenkaan ole kestäviä ratkaisuja väkivallan ehkäisytyössä, sillä useimmiten hankkeiden tai projektien päätyttyä myös kehityksen alla olevat menetelmät tai toimintamallit eivät jää aktiiviseen käyttöön. (Holma ym. 2020.) Mielestäni, jotta Suomessa saataisiin lähisuhdeväkivaltaa ehkäistyä entistäkin paremmin, tulisi palveluiden ja avun olla kaikille tasapuolisesti saavutettavissa, eikä se saisi olla riippuvainen siitä, missä kunnassa tai hyvinvointialueella asiakas asuu, tai minkä organisaation palveluita asiakkaat käyttävät. Olen ymmärtänyt, että nykyinen lainsäädäntö ja ohjeistukset antaa

mahdollisuuden hyvinkin voimakkaasti eriäviin työtapoihin väkivallan ehkäisytyössä, ja työtä ohjataan suositusten, ei määräysten avulla. Poliittisessa keskustelussa tulisi nostaa vielä rohkeammin esille se, kuinka Suomessa väkivalta on erittäin suuri ongelma, eikä uhrien määrä ole nykyisillä suositustoimilla ja lainsäädännöllisillä muutoksilla vieläkään huomattavasti vähentynyt. Näen kuitenkin, että poliittisen työskentelyn lisäksi tuoreilla hyvinvointialueilla on erittäin hyvä mahdollisuus kehittää olemassa olevia ja luoda uusia ja laajempia alueita kattavia lähisuhdeväkivaltaa ehkäiseviä toimintatapoja ja palvelurakenteita lähivuosina. Ehkä esimerkiksi poliittisten toimijoiden, hyvinvointialueiden sekä kolmannen sektorin välisellä yhteistyöllä voitaisiin luoda koko Suomen kattavia toimintamalleja, joilla olisi merkittäviä vaikutuksia väkivallan vähenemiseksi.

Opinnäytetyön aineistoissa nousi myös esille asiantuntijoiden ajatus siitä, että sosiaali- ja terveyspalveluiden työntekijät ovat merkittävässä asemassa lähisuhdeväkivallan ehkäisemisessä. Väkivallan ehkäisemisen prosessin voidaan tulkita alkavan väkivaltaa kokeneiden henkilöiden tunnistamisesta. Haasteena väkivaltaan puuttumiseen onkin erityisesti sen tunnistamiseen liittyvät haasteet. Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät eivät aina kykene tunnistamaan väkivallan uhria, eli heidän kykynsä havaitsemaan väkivaltaa eivät ole riittävät. (Holma ym. 2020). Mielestäni sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille tulisi tarjota enemmän koulutusta ilmiön tunnistamiseen, sen kohtaamiseen ja tilanteessa tukemiseen. Esimerkiksi lähisuhdeväkivallan ilmiötä tulisi käsitellä enemmän sosiaali- ja terveysalan opinnoissa. Käytännössä millä tahansa alalla tai työpaikoilla, jossa työntekijät voivat mahdollisesti kohdata väkivallan uhreja, olisi ilmiöön liittyvä koulutus hyödyllistä.

Opinnäytetyöhöni tutkimusaineistoa etsiessäni huomasin, että erityisesti lähisuhdeväkivaltaa ehkäiseviä työvälineitä ei ole kovin laajasti vielä tutkittu. Löysin lopulta aineistoa, johon oli kerätty hyvinkin paljon erinäisiä työmenetelmiä, mutta niistä tarkempia tutkimuksia en aineistonhakuprosessissani kyennyt löytämään. Prosessin aikana kiinnitin myös huomiota siihen, kuinka vähän tietoa tällä hetkellä on olemassa siitä, miten väkivaltatyö toteutuu konkreettisesti koko Suomen alueella. Itse koen, että erityisesti Suomessa tulisi tutkia sitä, millaisia välineitä, työmenetelmiä tai toimintamalleja alueellisesti käytetään. Tutkimukset esittelevät pääasiassa vain yleisesti eri mahdollisia välineitä, menetelmiä ja toimintatapoja, joita Suomessa on käytössä, mutta määrällinen tieto siitä, kuinka paljon ja missä näitä konkreettisesti käytetään, on mielestäni vajavaista.

8.1 Luotettavuus

Laadukkaassa kirjallisuuskatsauksessa korostuu sen systemaattisuus, yksiselitteisyys, kattavuus sekä toistettavuus. Jo toteutetun kirjallisuuskatsauksen laadunarviointi perustuu prosessissa tehtyihin valintoihin sekä päätöksiin. Laadunarvioinnissa kirjallisuuskatsauksen tarkoituksen määrittely, tutkimuskysymysten kiteytys, aiheistonhakuprosessin suunnittelu ja toteutus, poissulku- sekä sisällyttämiskriteerien määrittely, saadun aineiston analysointi, muodostettu synteesi tai muu tavoiteltu päämäärä sekä kirjallisuuskatsaus tekstinä ovat oleellisia. (Vilkkä 2023, luku 3.2.2.)

Luotettavuudella kirjallisuuskatsauksissa tarkoitetaan tutkijan kysyä vakuuttaa lukija omasta osaamisestaan ja ammattitaidostaan. Luotettava tutkimus on lähestymistavoiltaan ja menetelmiltään perusteltu sekä tutkimuksen toteuttamiseen ja tutkimusongelman ratkaisemiseen soveltuva. (Koski 2020.) Luotettavassa kirjallisuuskatsauksessa tulee arvioida, kuinka tutkimuskysymyksiin on vastattu. Tutkijan tulee arvioida, vastaavatko tiedonhankinnan ja analyysin lopputulokset tutkimuskysymykseen. Luotettava kirjallisuuskatsaus on myös läpinäkyvä, ja kuvaa prosessia vaihe vaiheelta mahdollisimman tarkasti. Erityisesti aineiston käsittelyvaiheen tarkka raportointi lisää kirjallisuuskatsauksen laatua. (Axelin, Stolt & Suhonen 2016, 91.)

Opinnäytetyössä on esitelty kirjallisuuskatsauksen prosessin eteneminen vaiheineen johdonmukaisesti. Opinnäytetyössä on tarkasti määritellyt tutkimuskysymykset, jotka ovat ohjanneet työskentelyä kirjallisuuskatsauksen tekoprosessin aikana. Aineiston hankinnan prosessi on opinnäytetyössä kuvattu tarkasti, ja manuaalisella haulla aineistoa täydennetty siten, että se parhaiten vastaisi tutkimuskysymyksiin. Määritellyt aineiston sisäänotto- ja poissulkukriteerit ovat perustelluja ja tarkkoja. Aineistonhakuprosessissa on kuvattu selkeästi tutkimuksessa käytetyt eri hakulausekkeet ja niiden muodostuminen. Hakulausekkeiden tarkempi kuvaaminen mahdollistaa tutkimuksen toistettavuuden niiltä osin, kuin kuvaileva kirjallisuuskatsaus menetelmänä sen mahdollistaa. Opinnäytetyön tiedonhakua on myös vielä täydennetty manuaalisella haulla perustellusti. Manuaalinen aineistonhaku on toteutettu luotettavaa lähdettä käyttäen.

Opinnäytetyön aineistoksi valittiin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen menetelmän mukaisia monipuolisia julkaisuja, ja hyödynnetty sekä tutkimustietoa, että niin sanottua harmaata kirjallisuutta. Tutkimuksessa käytetty aineisto on myös ajankohtaista, sillä aineistot ovat iältään enintään 6

vuotta vanhoja. Monipuolisella aineistolla on pystytty kartoittamaan lähisuhdeväkivallan ehkäisemisen tämänhetkistä tilannetta todenmukaisesti. Opinnäytetyössä käytetyt aineistot ovat laadukkaita ja niiden laatua on arvioitu taulukoimalla aineistosta tutkimuksen kannalta tärkeimmät elementit hyödyntäen Vilkan (2023) määrittämiä laadunarviointikriteerejä. Opinnäytetyössä tulokset on esitelty jäsennellysti ja perustellusti, asianmukaisesti lähteisiin viitaten. Saadut tulokset myös vastaavat opinnäytetyössä määriteltyihin tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyön prosessi kesti kolme kuukautta, ja kirjallisuuskatsaus on siis toteutettu hyvin nopealla aikataululla. Prosessille varattua aikaa lisäämällä olisi voinut lisätä katsauksen luotettavuutta entisestään. Kirjallisuuskatsaus on myös toteutettu ilman toimeksiantajaa tai yhteistyökumppania, jolloin taloudellisia sidonnaisuuksia katsauksella ei ole. Koko kirjallisuuskatsauksen prosessi on toteutettu yhden opiskelijan toimesta, joka voi vaikuttaa katsauksen laatuun. Kirjallisuuskatsauksessa esitetyt tulokset ovat kuitenkin todettu yleispäteviksi muuhun tutkimustietoon peilaten.

8.2 Eettisyys

Kirjallisuuskatsauksessa eettisestä näkökulmasta korostuu tutkijan rehellisyys ja vilpittömyys jo olemassa olevaa tutkimustyötä kohtaan, sillä katsaukset pohjautuvat täysin toisen tutkijan tuottamaan tutkimukseen. Kirjallisuuskatsauksessa tutkijan suhtautua tutkimustietoon kriittisesti, kunnioittavasti sekä rakentavasti sitä analysoidessaan ja arvioidessaan. Katsauksessa tärkeää on käsitellä tutkimustietoa sitä sepittämättä, vääristelemättä sekä plagioimatta. Tutkijan tulisi toteuttaa kirjallisuuskatsauksensa painottamatta ja suosimatta perusteettomasti omia tulkintojaan tai näkökulmiaan, ja tuoda esille myös kirjallisuuskatsauksen tutkimusprosessissa esiintyneitä haasteita. (Vilka 2023, luku 3.2.1.)

Opinnäytetyössä on asianmukaisella lähdeviittauksilla ja sitaateilla tuonut julki kirjallisuuskatsauksessa käyttämäni tietojen alkuperäiset lähteet. Kirjallisuuskatsausprosessin aikana arvioin tarjolla olevaa tutkimustietoa ja materiaalia kriittisesti ja laadun arvioinnin periaatteet huomioiden. Käytettyihin lähteisiin perustuvaa tietoa ei ole kopioitu suoraan alkuperäisestä tekstistä, eikä sitä ole vääristelty tai muunneltu kirjallisuuskatsauksen. Aineiston analysointi on toteutettu huolellisesti. Opinnäytetyö on kuitenkin toteutettu kuvailevana kirjallisuuskatsauksena, jolloin myös subjektiiviset tulkinnat ja ennakkokäsitykset aiheesta sekä aineistosta ovat miltei väistämättömiä. Opinnäy-

tetyö ei myöskään vaatinut erinäistä tutkimuslupaprosessia, sillä kirjallisuuskatsauksissa hyödynnetään jo olemassa olevaa tutkimusta. Aineistoa valitessani kiinnitin myös huomiota siihen, että aineistot eivät sisällä tunnistettavia tietoja väkivallan uhreista tai tekijöistä, vaan ne olisivat yleispäteviä kuvauksia tämänhetkisestä tilanteesta.

8.3 Uskottavuus

Laadullisia tutkimuksia voidaan arvioida myös uskottavuuden käsitteen avulla. Uskottavuudella tarkoitetaan yleisön tutkimusten tulosten todeksi hyväksymistä. Lukiessaan tutkimusta yleisön tulee tulkita tutkimuksen olevan todenmukainen ja käsittelevän aihetta senhetkisen todellisuuden mukaisesti. Uskottavuudessa on kyse esimerkiksi aineiston keräämisen ja sen analysoinnin prosessien huolellisuudesta, ja mielikuva uskottavuudesta muodostuu raportin käyttämästä kielestä ja ilmiön tarkemmasta kuvauksesta. Tutkimus tai teos on siis uskottava, jos lukijalle muodostuu mielikuva asianmukaisesti ja totuudenmukaisesti kirjoitetusta kokonaisuudesta. (Koski 2020.)

Tämä opinnäytetyö on uskottava, sillä sen tulokset vastaavat jo olemassa olevaa tutkimustietoa, ja ovat siis täten myös laajemmin hyödynnettävissä. Opinnäytetyöhön valitut aineistot käsittelevät yhtenäisiä teemoja lähisuuhdeväkivallan ehkäisemisestä, eli aineistojen näkökulmasta tehdyt valinnat ovat perusteltuja. Analyysiprosessiin oli opinnäytetyön kirjoittamisprosessissa varattu runsaasti aikaa, ja tutkimuksen tulokset on kuvattu auki huolellisesti. Kirjoittamisprosessissa erityisesti kirjallisuuskatsauksessa käytettyyn kieleen on kiinnitetty huomiota. Opinnäytetyössä on käytetty ammatillista sosiaali- ja terveysalan sanastoa, ja kirjallisuuskatsauksen sisällön näkökulmasta merkittävät käsitteet on avattu huolellisesti. Katsauksessa on hyödynnetty myös ilmiön asiantuntijoiden tuottamaa tutkimusmateriaalia. Opinnäytetyössä käytettyjen lähteiden luotettavuutta on tarkasteltu koko prosessin ajan.

Lähteet

Ahola, M. & Ahola, T. 2016. Väkivallasta turvallisuuteen. Lyhytterapiainstituutti. Viitattu 27.9.2023.

Ahonen, S.-M., Jääskeläinen, P., Kangasniemi, M., Liikanen, E., Pietilä, A.-M. & Utriainen, K. 2013. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede* 2013; 25; 4; 291-301. Viitattu 23.10.2023. <https://journal.fi/hoitotiede/article/view/128286>.

Attila, H., Haapakangas, K., Keski-Petäjä, M., Lipasti, L., Pietiläinen, M. & Saari, J. 2023. Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021. Loppuraportti. Tilastokeskus. Helsinki. Viitattu 12.10.2023. https://www.stat.fi/media/uploads/sukupuolistunut_vakivalta_temasivu/sukupuolistunut_v%C3%A4kivalta_ja_l%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivalta_suomessa_2021_loppuraportti.pdf.

Attila, H., Keski-Petäjä, M., Hokka, P., Nieminen, M. & Pietiläinen, M. 2017. Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2018; 8. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 15.10.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3932-5>.

Axelin, A., Stolt, M. & Suhonen, R. (toim.) 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. 2. korjattu painos. Turun yliopiston hoitotieteen laitoksen julkaisuja, tutkimuksia ja raportteja 2016; A; 73. Turun yliopisto. Grano, Turku.

Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J., & Siukola, R. 2019. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperi 2020; 1. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Viitattu 29.9.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-211-6>.

Butchart, A. & Mikton, C. 2014. The Global status report on violence prevention 2014. World Health Organization. Viitattu 20.10.2023. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793>.

Buttall, F., Cannon, C., Ferreira, R. & Hamel, J. 2016. A Survey of Domestic Violence Perpetrator Programs in the United States and Canada: Findings and Implications for Policy and Intervention. *Partner Abuse: Domestic Violence Perpetrator Programs*, 2016; 7; 3; 226-276. Springer Publishing Company. Viitattu 29.9.2023. [10.1891/1946-6560.7.3.226](https://doi.org/10.1891/1946-6560.7.3.226).

Carter Anand, J., Husso, M., Notko, M. & Piippo, S. 2021. Framing Social Work Discourses of Violence Against Women. Insights From Finland and India. *Affilia: Feminist Inquiry in Social Work* 2022; 37; 3; 487–504. Viitattu 11.10.2023. [https://doi-org.ezproxy.jamk.fi:2443/10.1177/08861099211040906](https://doi.org/10.1177/08861099211040906).

Cascalheira, C., Lawlace, M., Newcomb, M., Scheer, J. & Whitton, S. 2023. Help-Seeking for Severe Intimate Partner Violence Among Sexual and Gender Minority Adolescents and Young Adults Assigned Female at birth: A Latent Class Analysis. *Journal of Interpersonal Violence* 2023; 28; 9-10; 6723-6750. Viitattu 15.10.2023. <https://doi-org.ezproxy.jamk.fi:2443/10.1177/08862605221137711>.

Coulter, R., Folb, B., Frankeberger, J., Friedman, M., Eckstrand, K., Egan, J., Kinsky, S., Mair, C., Markovic, N., Miller, E., Silvestre, A. & Stall, R. 2019. Mental Health, Drug, and Violence Interventions for Sexual/Gender Minorities: A Systematic Review. *Pediatrics* 2019; 144; 3. Viitattu 15.10.2023. <https://doi.org/10.1542/peds.2018-3367>.

Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse. 2007. Council of Europe Treaty Series 2007; 201. Council of Europe. Lanzarote. Viitattu 20.10.2023. <https://rm.coe.int/1680084822>.

Cunha, P. 2021. Symptoms and Signs of Domestic Violence. eMedicineHealth-verkkosivusto. webMD LLC. Viitattu 10.10. 2023. https://www.emedicinehealth.com/domestic_violence/symptom.htm.

Ellonen, N., Helminen, M., Lepistö, S., Paavilainen, E. & Rantanen, H. 2019. The use of the Brief Child Abuse Potential Inventory in the general population in Finland. *Scandinavian Journal of Primary Health Care* 2019; 37; 2; 249-255. Viitattu 29.11.2023.

<https://doi.org/10.1080/02813432.2019.1571002>.

Ending Child Sexual Abuse and Exploitation: State-of-play in light of the Lanzarote Convention Executive Summary. 2023. Country Overview Finland. Council of Europe. Viitattu 20.10.2023.

<https://rm.coe.int/country-overview-finland-ending-child-sexual-abuse-and-exploitation-st/1680aacf0b>.

Eri ryhmät ja väkivalta. 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/eri-ryhmat-ja-vakivalta>.

Ervasti, E., Heini, A., Hiekkala, S., Holm, M., Leppäjoki-Tiistola, S., Luoma, M-L., Purhonen, S., Sainio, P., Valtokari, M., Vuorenmaa, M. & Väre, A. 2022. Vammaisten henkilöiden kokema lähisuhdeväkivalta ja palvelujen saatavuus. Määrällinen ja laadullinen tarkastelu. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022; 24. Valtioneuvosto. Helsinki. Viitattu 17.10.2023.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163918/VNTEAS_2022_24.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

Etnisiin vähemmistöihin kohdistuva väkivalta. N.d. Rikksentorjunta-verkkosivusto. Rikksentorjuntaneuvosto. Viitattu 17.10.2023. <https://rikksentorjunta.fi/etnisiin-vahemmistoihin-kohdistuva-vakivalta>.

Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. 2011. Council of Europe Treaty Series 2011; 210. The Council of Europe. Istanbul. Viitattu 20.10.2023. <https://rm.coe.int/1680462532>.

Flinck, A., Lettoniemi, J., Paavilainen, E., Rantanen, H. & Siiki, M. 2022. Perheessä tapahtuvan lapsen kaltoinkohtelun riskiolojen tunnistaminen. HOTUS-hoitosuositukset. Hoitotyön tietokanta. Hoitotyön tutkimussäätiö. Duodecim. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/shk/article/hot00028/search/l%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivalta>.

GREVIO Baseline Evaluation Report Finland. 2019. GREVIO's (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) FINLAND. Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO). GREVIO/Inf 2019; 9. Viitattu 20.10.2023. <https://rm.coe.int/grevio-re-port-on-finland/168097129d>.

Hackenberg, E., Koljonen, V. & Sallinen, V. 2019. Parisuhdeväkivallan uhrien riski joutua uusintäväkivallan ja henkirikoksen uhriksi on suurentunut. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 2019; 135; 23; 2259-2261. Duodecim. Viitattu 23.10.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo15233>.

Hakkarainen, L. 2019. Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas väkivallan kokijalle, ammattilaiselle ja läheiselle. Naisten Linja Suomessa Ry. K-Print. Tallinna. 2019. Viitattu 29.9.2023. https://images.ctfassets.net/pbxhiewat8h/NOPlzWCuPzG1sF2HAN-Vla/75f7f2941f100f93e2cfa946b1312863/Digitaalinen-v_kivalta-parisuhteessa_28Oct19-1.pdf

Hakkarainen, P., Heinonen, S., Laitinen, L. & Nipuli, S. 2017. Seksuaaliväkivalta vaikuttaa kokonaisvaltaisesti uhrin elämään. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 2017; 113; 16; 1438-1440. Viitattu 11.10.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo13859>.

Hansen, S., Jäppinen, M., Latvala, J. & Sams, A. 2016. Kunniakäsitykset ja väkivalta. Selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Ihmisoikeusliitto. Picascript. Helsinki. Viitattu 17.10.2023. https://ihmisoikeusliitto.fi/wp-content/uploads/2016/06/Kunniak%C3%A4sitykset-ja-v%C3%A4kivalta_B5_netti-002.pdf.

Heiskanen, M. & Ruuskanen, E. 2010. Tuhansien iskujen maa. Miesten kokema väkivalta Suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan Kriminaalipolitiikan Instituutti

(HEUNI). Julkaisusarja 66. Helsinki. Viitattu 14.10.2023. https://heuni.fi/documents/47074104/0/HEUNI+report+66_1.pdf/e7607489-75be-31e6-9eb8-4b2bb88c9879/HEUNI+report+66_1.pdf?t=1610020624756.

Helakallio, P., Luoma, M-L. & Tiilikallio, P. 2018. Kotona asuviin ikääntyneisiin kohdistuva kaltoin-kohtelu ja väkivalta. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 2018; 134; 18; 1797-802. Duodecim. Viitattu 17.10.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo14508>.

Helenius, J., Hietämäki, J., Nipuli, S., Peltonen, J. & Vuorenmaa, M. 2022. Turvallisuus ja lähisuhdeväkivalta. Julkaisussa Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Raportti-julkaisusarja 2022;4. PunaMusta. Tampere. ISBN 978-952-343-865-1 (verkkajulkaisu). Viitattu 11.10.2023.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144268/THL_Rap4_2022_Covid-seuranta_kevat2022_vs2.pdf?sequence=7&isAllowed=y .

Hietämäki, J., Hisasue, T., Laajasalo, T., Laitinen, H., Raitanen, J., Saari, J., Siltala, H. & October, M. 2022. Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022; 52. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki. Viitattu 27.9.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164292/VNTEAS_2022_52.pdf?sequence=13.

Holma, J., Husso, M., Laitila, A., Merikanto, J., Mäntysaari, M., Notko, M. & Virkki, T. 2011. Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen erikoissairaanhoidossa. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 2011; 127; 5; 1599-1606. Duodecim. Viitattu 10.10.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo99682>.

Holma, J., Husso, M., Laitila, A., Notko, M., Siltala, H. & Virkki, T. 2020. Domestic Violence Interventions in Social and Health Care Settings: Challenges of Temporary Projects and Short-Term Solutions. Journal of Interpersonal Violence 2021; 36; 23-24. Viitattu 29.11.2023. <https://doi.org/10.1177/0886260519898438>.

Husso, M., Keskinen, S. & Ronkainen, S. 2012. Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus. Tieteessä tapahtuu 2012; 30; 6; 59-64. Viitattu 12.10.2023. <https://journal.fi/tt/article/view/7324>.

Ikääntynyt, iäkäs vai vanha? 2023. Ikääntyneelle. Terveyskylä-verkkosivusto. Terveyskylä. Viitattu 17.10.2023. <https://www.terveyskyla.fi/ikatalo/ik%C3%A4%C3%A4ntyneelle/ik%C3%A4-ja-arki/ik%C3%A4%C3%A4ntynyt-i%C3%A4k%C3%A4s-vai-vanha> .

Ikääntyneisiin ja vammaisiin kohdistuva väkivalta. N.d. Rikoksentorjunta-verkkosivusto. Rikoksentorjuntaneuvosto. Viitattu 17.10.2023. <https://rikoksentorjunta.fi/ikaantyneisiin-ja-vammaisiin-kohdistuva-vakivalta>.

Jokela, S., Kettunen, H., Korpilahti, U., Lillsunde, P., Nuotio, E. & Nummi, V. 2019. Väkivallaton lapsuus – toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019; 27. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 17.10.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6> .

Juhila, K. N.d. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 30.10.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetaelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>.

Kero, K. 2022. Lähisuhdeväkivalta. Lääkäriin käsikirja. Lääkäriin tietokannat. Duodecim Terveysportti. Duodecim. Viitattu 29.11.2023. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/ltk/article/ykt02042?toc=509>.

Kero, K., Nyqvist, L., Puuronen, A. & Rautio, J. 2019. Lähisuhdeväkivallan seulontaa tulee vahvistaa. Lääkärilehti 2019; 35; 74; 1881-1887. Viitattu 29.11.2023. <https://www-laakarilehti-fi.ezproxy.jamk.fi:2443/tieteessa/katsausartikkeli/lahisuhdevakivallan-seulontaa-tulee-vahvistaa/>.

Klemetti, R. & Koukkula, M. 2021. Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisen (FGM) estämisen toimintaohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021; 16. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 22.10.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-9715-8>.

Korpilahti, U., Piispa, M. & Tupola, S. 2021. Väkivallan ehkäisy – tue, tunnista ja puutu varhain. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. NEUKO-tietokanta. Duodecim Terveysportti. Duodecim. Viitattu 29.11.2023. <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/nko/article/nla00063/search/l%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivalta>.

Koski, L. 2020. Teksteistä teemoiksi. Dialoginen tematisointi. Laadullisen aineiston analyysi IV. Julkaisussa Juuti, P. & Puusa, A. (toim) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Viitattu 30.10.2023. <https://www.janet.finna.fi>.

Laitinen, H. & October, M. 2022. Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Ohjaus-julkaisusarja 2022; 10. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Viitattu 20.10.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-878-1> .

Lasten oikeuksien sopimus: koko teksti. N.d. Unicef-verkkosivusto. Lapsen oikeudet. Viitattu 20.10.2023. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/>.

Lundbom, P. 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Julkaisussa Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisusarja F Katsauksia ja aineistoja, 2014; 30. Helsinki. ISBN 978-952-456-184-6 ISSN 1799-5655 (verkkojulkaisu). Viitattu 11.10.2023. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf>.

Lähisuhdeväkivalta. 2022. Väkivalta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta>.

Malja, M. & October, M. 2022. Lanzaroten sopimus. Kansallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2022; 8. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 22.10.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8675-6>.

Naisiin kohdistuva väkivalta. N.d. Rikosuhripäivystyksen verkkosivusto. Rikosuhripäivystys (RIKU). Viitattu 12.10.2023. <https://www.riku.fi/rikoksen-uhrina/naisiin-kohdistuva-vakivalta/>.

Onko Suomi maailman turvallisimaa kaikille? 2018. Turvallisuuden toteutuminen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta. KPMG Oy Ab. Viitattu 20.10. 2023. <https://intermin.fi/documents/1410869/4024872/Turvallisuuden+yhdenvertaisuus+selvitys+310518.pdf/9091cbbf-6dd9-4d8a-b337-01be26de818a/Turvallisuuden+yhdenvertaisuus+selvitys+310518.pdf.pdf>.

Peitsalo, P., Pekkola, J. & Sarlin, T. 2017. Vaiettu väkivalta. Miesten kokemaa väkivaltaa sekä mahdollisuus avun hakemiseen ja saamiseen. Miessakit Ry:n raportteja 2017; 1. Miessakit Ry. Helsinki.

Pihlajamaa, M. (toim.) 2021. Kohti sateenkaariystävällisempää Suomea. Tilannearvio seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa 2021. Oikeusministeriön julkaisu, Selvityksiä ja ohjeita 2021; 26. Oikeusministeriö. Helsinki. Viitattu 16.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163566/OM_2021_26_SO.pdf.

Piispa, M. & October, M. 2017. Vaikuttava työkalu toistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen. Yhteiskuntapolitiikka 2017; 82; 3; 304-312. Viitattu 29.11.2023. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201706277480>.

Pylkkänen, S. & Viitanen, R. 2014. Ehkäisevän työn asema. Julkaisussa Pylkkänen, S. & Viitanen, R. (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisusarja F Katsauksia ja aineistoja, 2014; 30. Helsinki. Viitattu 21.10.2023. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf>.

Rauta, J. 2021. Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2020. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 2021; 19. Poliisiammattikorkeakoulu. Tampere. Viitattu 15.10.2023.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/506683/POLAMK_Katsauksia19.pdf?sequence=1&isAllowed=y .

Risk and Protective Factors for Perpetration. 2021. Centers for Disease Control and Prevention. National Center for Injury Prevention and Control. Division of Violence Prevention. Viitattu 29.9.2023. <https://www.cdc.gov/violenceprevention/intimatepartnerviolence/riskprotectivefactors.html>.

Riski, T. & Viuhko, M. 2022. Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2022–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022; 7. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Viitattu 21.10.2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-8659-6>.

Ruuskanen, E. 2020. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023. Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2020; 15. Oikeusministeriö. Helsinki. Viitattu 21.10.2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162499/OM_2020_15_ML.pdf.

Salminen, A. 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuja: Opetusjulkaisuja 2011; 62. Vaasa. Viitattu 23.10.2023. https://www.uwasa.fi/materiaali/pdf/isbn_978-952-476-349-3.pdf.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Toinen uudistettu painos. Tammi. Helsinki.

Siltala, H. 2022. Lähisuhdeväkivallan tehokkaampi tunnistaminen vähentäisi väkivallasta aiheutuvia terveyshaittoja ja -kustannuksia. *Duodecim* 2022; 138, 1015-1019. Viitattu 27.9.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo16862>.

Siukola, R. 2014. Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print – Suomen yliopistopaino. Tampere. 2014. ISSN 1798-0100 (verkkojulkaisu). Viitattu 29.9.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-178-5>.

Sukupuolen moninaisuuden sanasto. N.d. Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskukseen verkkosivusto. Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. Viitattu 14.10.2023. <https://sukupuolenosaamiskeskus.fi/sukupuolen-moninaisuus/sukupuolen-moninaisuuden-sanasto/>.

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ja väkivalta. 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/eriryhmat-ja-vakivalta/sukupuoli-ja-seksuaalivahemmistot-ja-vakivalta>.

Sukupuolistuneen väkivallan yleisyys. 2023. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 15.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-tila/vakivalta-ja-hairinta/sukupuolistuneen-vakivallan-yleisyys>.

Tasa-arvosanasto. 2022. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.10.2023. <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>.

Telakivi, L. 2019. Sukupuolivähemmistöön kuuluvat nuoret ja väkivalta. Rikosuhripäivystys-verkkolehti 2019; 3; 10-11. Viitattu 14.10.2023. https://www.riku.fi/content/uploads/2019/11/RIKU_3_19.pdf.

Tietoa meistä. 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 3.11.2023. <https://thl.fi/fi/thl/tietoa-meista>.

Työn tueksi. 2023. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen verkkosivusto. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 29.11.2023. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/tyon-tueksi/>.

Vilka, H. 2023. Kirjallisuuskatsaus metodina, opinnäytetyön osana ja tekstilajina. E-kirja. Helsinki: Art House. Viitattu 30.11.2023. <https://janet.finna.fi/>.

Viranomaisten tietoon tulleet avopuolison tekemät perheväkivaltatapaukset lisääntyivät 21,2 % vuonna 2022. 5.10.2023. Rikos- ja pakkokeinotilasto 2022. Tilastokeskus. Helsinki. Viitattu 11.10.2023. <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8lc4yhfm4e60dukctz741r7>

Violence prevention fundamentals. 2023. CDC Centers for Disease Control and Prevention. Division of Violence Prevention. Sivua päivitetty 15.9.2023. Viitattu 11.10.2023. <https://veto-violence.cdc.gov/apps/main/prevention-information/47>.

Vuori, J. N.d. Laadullinen sisällönanalyysi. Tietoarkisto-verkkosivusto. Tampereen yliopisto. Viitattu 11.10.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>.

Liitteet

Liite 1. Tietokantahaku

Tietokanta	Hakulauseke	Käytetyt rajaukset
Social Care Online	"interpersonal violence" OR "domestic violence" OR abuse AND prevent* OR interven* AND "in Finland"	-
BASE	"interpersonal violence" OR ipv OR abuse (prevent* OR in- terven*	Content provider: Finland Publication year: 2013-2023 Document type: book, jour- nal/newspaper, conference object, report, review, course material, lecture, manuscript, doctoral or postdoctoral thesis
MEDIC	"interpersonal violence" AND prevention	-
Journal	"lähisuhdeväkivallan ehkäise- minen"	-
Julkari	lähisuhdeväkival* ehkäis*	

Terveysportti	"lähisuhdeväkivalta"	-

Liite 2. Tutkimusaineisto

Julkaisun nimi	Julkaisun tiedot	Julkaisun tyyppi ja menetelmät	Tavoitteet	Keskeiset tulokset
Lähisuhdeväkivalta	Kero, K. 2022. Duodecim.	Artikkeli	Ohjeistus/käsikirja terveydenhuollon ammattilaisille	-
Lähisuhdeväkivallan seulontaa tulee vahvistaa	Kero, K., Nygqvist, L., Puuronen, A. & Rautio, J. 2019. Lääkärilehti.	Katsausartikkeli	Lähisuhdeväkivallan seulontamenetelmien merkityksen tiedostaminen ja niiden käyttöönotto	Lähisuhdeväkivallan seulonta tulisi olla terveydenhuollon palveluissa systemaattista.
Domestic Violence Interventions in Social and Health Care Settings: Challenges of Temporary Projects and Short-Term Solutions	Holma, J., Husso, M., Laitila, A., Notko, M., Siltala, H. & Virkki, T. 2020. Journal of Interpersonal Violence.	Laadullinen tutkimus	Lähisuhdeväkivallan puuttumisen haasteiden ja mahdollisuuksien tutkiminen.	Laadukkaat lähisuhdeväkivallan interventiot vaativat laajaa ymmärrystä lyhytkestoisten kehitysprojektien haasteista sosiaali- ja terveystieteen työssä organisaatiotasolla. Laadukkaat lähisuhdeväkivallan interventioiden toteuttamisessa tarvitaan jatkuvaa organisaatiotason tukea, tietoisuuden ja tiedon lisäämistä ilmiöstä, sen dokumentoinnista, koulutuksesta sekä laajaa

				yhteisymmärrystä työskentelyn vastuutahoista.
Askeleita kohti lapsiin kohdistuvan väkivallan riskiarvioinnin työkalua – kartoittava katsaus lapsiin kohdistuvan väkivallan riskitekijöistä	Laajasalo, T., Leppäkoski, T., Mäkelä, J., Paavilainen, E. & Rajala, R. 2021. Journal of Social Medicine.	Kartoittava katsaus (scoping review)	Riskinarvioinnin tilanteen kartoittaminen ja LASTA-taustatietolomakkeen kehittäminen.	LASTA -lomake on toimiva työkalu lasten väkivallan riskiarvioinnissa. Se mahdollistaa muun muassa resurssien kohdentamista, lapsen palvelutarpeen arviointia. Lomake kuitenkin vaatii vielä lisätutkimusta, jotta sen toimivuutta voidaan todentaa paremmin.
Vaikuttava työkalu toistuvaan parisuhdeväkivaltaan puuttumiseen	October, M. & Piispa, M. 2017. Yhteiskunta-politiikka-lehti.	Arviointitutkimus, analyysi	MARAK-toimintamallin arviointi	MARAK-toimintamalli on Suomessa toimiva keino kartoittaa ja vähentää parisuhdeväkivaltaa, ja mahdollistaa uhrille asianmukaiset tukitoimet. Toimintamallin tulokset uhrien turvallisuuden lisääntymiseksi ovat osoittautuneet lupaaviksi.
The use of the Brief Child Abuse Potential Inventory in the general population in Finland	Ellonen, N., Helminen, M., Lepistö, S., Paavilainen, E. & Rantanen, H. 2019. Scandinavian Journal of Primary Health Care.	Tutkimusartikkeli, kyselytutkimus	Psykometrisen information analysointi ja BCAP menetelmän arviointi.	BCAP on mahdollisesti validi väline lapsen mahdollisen kaltoinkohtelun havaitsemiseksi Suomen terveydenhuoltojärjestelmässä. Lisää tutkimusta välineen pätevydestä kuitenkin tarvitaan.

Väkivallan ehkäisy – tue, tunnista ja puutu varhain	Korpilahti, U., Piispa, M. & Tupola, S. 2021. Duodecim.	Artikkeli	Ohjeistus/käsikirja terveydenhuollon ammattilaisille	-
Työn tueksi	2023. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.	Verkkosivusto	Lomakkeiden, työkalujen, toimintamallien ja muun materiaalin arkisto	-